

Zo rechtvaardig mogelijk?

Een onderzoek naar de beoordeling van de rechtvaardigheid van de ZSM-procedure door advocaten.

Door: K. (Kaz) Wesseloo
Student Bestuurskunde
Universiteit Twente

Begeleiders: dr. A.J.J. Meershoek
prof. K. Gemenis

Universiteit Twente
Januari, 2017

**UNIVERSITY
OF TWENTE.**

Voorwoord

Voor u ligt mijn bachelorscriptie die ik heb geschreven als eindopdracht van de bacheloropleiding Bestuurskunde aan de Universiteit Twente en uitgevoerd in opdracht van Politie Oost-Nederland. Het onderzoek zal zich richten op de rechtvaardigheidsbeleving van advocaten binnen de ZSM-procedure.

Het recht heeft binnen mijn studie Bestuurskunde altijd mijn interesse gewekt en daarbij de verdediging in het bijzonder. Bij de keuze voor het onderzoeksontwerp van deze scriptie viel mijn oog dan ook al snel op dit onderwerp en hier heb ik geen spijt van gekregen. De combinatie van een vrij nieuw en dynamisch proces, de bijbehorende organisaties en de (kritische) blik van advocaten hierop heeft gemaakt dat ik dit onderzoek met veel plezier heb uitgevoerd.

Bij het uitvoeren van deze opdracht heb ik veel hulp en begeleiding gehad van dr. Guus Meershoek. Waar ik soms door de vele bomen van theorie en methodologie het bos niet meer zag heeft hij mij wegwijs gemaakt in het doen van universitair onderzoek. De antwoorden op mijn vragen en feedback op mijn werk hebben mij geholpen tot dit eindresultaat te komen. Hiervoor wil ik hem op deze plek nogmaals bedanken. Ook de verschillende contacten met de politie als opdrachtgever waren erg bruikbaar. De tijd die is vrijgemaakt om mij en andere studenten te introduceren aan de ZSM-procedure en de uitleg hierover heeft gezorgd voor een gedegen start van dit onderzoek. Waarvoor dank.

Mijn dank gaat ook uit naar alle advocaten die de tijd en moeite hebben genomen mijn vragenlijst in te vullen. Ik kan mij indenken dat zij veel uitnodigingen krijgen om deel te nemen aan een (vergelijkbaar) onderzoek. Toch had ik zonder de respons van deze advocate niet kunnen komen tot het eindrapport dat nu voor u ligt.

Ik hoop dat dit onderzoek bruikbaar zal zijn als startpunt voor vervolgonderzoek en wens de lezer van dit rapport veel leesplezier.

Enschede, januari 2017

Kaz Wesseloo

Samenvatting

Het doel van deze bacheloropdracht is het in kaart brengen van de beoordeling van de rechtvaardigheid van de ZSM-procedure door advocaten. De onderzoeksvraag die centraal staat in dit rapport luidt dan ook:

“Hoe rechtvaardig achten advocaten de ZSM-procedure?”

De start van dit onderzoek ligt bij een literatuurstudie naar de belangrijkste theorieën over het begrip rechtvaardigheid. Deze studie heeft geresulteerd in het presenteren van de twee belangrijkste opvattingen over procedurele rechtvaardigheid. Te weten de onderzoeken van Tyler (2006) en Colquitt (2001). Uit de theorie van Tyler (2006) komt naar voren dat er zeven factoren bijdragen aan het wel of niet beoordelen van een procedure als rechtvaardig door een persoon. De theorie van Colquitt (2001) heeft geresulteerd in een gestandaardiseerde vragenlijst waarmee onderzoek naar de rechtvaardigheidsbeleving van personen kan worden gedaan. Een combinatie van de zeven punten van Tyler en de gestandaardiseerde vragenlijst van Colquitt is gebruikt om een vragenlijst op te stellen voor het onderzoek zoals beschreven in dit rapport.

De beantwoording van de centrale vraagstelling in dit rapport is zoals aangegeven gedaan door middel van het uitvoeren van een online vragenlijst. Deze vragenlijst is verstuurd onder een groep willekeurig gekozen advocaten. Elk van deze advocaten heeft een online vragenlijst ingevuld met daarin 11 verschillende vragen over een aantal componenten van de ZSM-procedure die raken aan het begrip rechtvaardigheid. Deze data verkregen door beantwoording van deze vragenlijst is geanalyseerd met behulp van SPSS en vergeleken met de uit de theorie gevonden factoren van (procedurele) rechtvaardigheid.

Uit het onderzoek is gebleken dat de ondervraagde groep advocaten de ZSM-procedure niet als rechtvaardig beoordelen. Op geen van de vragen uit de vragenlijst werd grotendeels positief geantwoord, bij bijna alle vragen hadden de negatieve antwoordcategorieën de overhand. Hoewel het gemiddelde cijfer dat advocaten voor de rechtvaardigheid van de procedure geven een 6,1 bedroeg blijkt uit geen van de daar op volgende vragen en uitkomsten een positieve beoordeling. Een deel van de advocaten heeft gebruik gemaakt van de optie tot het maken van een extra aanvulling op de vragenlijst. In slechts een van de gevallen belicht een respondent een in potentie positieve kant van de ZSM-procedure. Verder wordt vooral geconcludeerd dat er te weinig aandacht is voor het belang van en de gevolgen voor de verdachte en wordt de advocaat weinig tot niet meegenomen in het gehele beslissingsproces. Ook benadrukken meerdere advocaten een spanning tussen het OM en de politie enerzijds en de advocaat anderzijds.

Op basis van de conclusies zijn aanbevelingen gedaan voor vervolgonderzoek. Contact met advocaten door middel van interviews lijkt een goede vervolgstap om de verhalen achter deze negatieve beoordeling boven water te krijgen. Als bijlage bij dit rapport is onder andere een schematische weergave van de vragenlijst gevoegd die is verstuurd naar de advocaten.

Inhoud

Voorwoord	2
Samenvatting.....	3
1. Inleiding	6
2. Theoretisch kader	8
2.1 Soorten rechtvaardigheid.....	8
2.1.1 Distributieve rechtvaardigheid.....	8
2.1.2 Procedurele rechtvaardigheid	8
2.1.3. Interpersoonlijke en informatieve rechtvaardigheid	10
2.2 Toepassing	10
2.3 Vragenlijst.....	11
3. Methodologie	13
3.1 Onderzoeksmethode.....	13
3.2 Literatuurstudie.....	13
3.3 Steekproef	13
3.4 Concepten	13
3.5 Methode van dataverzameling	15
3.6 Data-analyse.....	16
4. Onderzoeksresultaten.	17
4.1 Onderzoekspopulatie en respons.....	17
4.2 Enquêtevragen	17
4.2.1 Beoordeling rechtvaardigheid ZSM-procedure.....	18
4.2.2 Behandeling van de verdachte	19
4.2.3 Rol van de advocaat	20
4.2.4 Uitleg van de procedure	21
4.2.5 Motivatie betrokken autoriteiten	22
4.2.6 Rechtvaardigheid betrokken instanties.....	23
4.2.7 Rechtstatelijke beginselen.....	24
4.2.8 Mogelijkheid tot verdediging	25
4.2.9 Mogelijk tot het rechtzetten van fouten.....	26
4.2.10 Onbevooroordeeldheid betrokken partijen.....	27
4.2.11 Beoordeling kwaliteit van de beslissingen	28
4.2.12 Vergelijking.....	29
4.2.13 Toevoegingen respondenten	30

5. Conclusie	32
5.1 Conclusie	32
5.1.1 Literatuuronderzoek.....	32
5.1.2 Online vragenlijst.....	32
5.2 Discussie	33
5.3 Beperkingen.....	34
5.4 Aanbevelingen.....	34
Bibliografie	35
Bijlage 1: Gestandaardiseerde vragenlijst Klaming en Giessen (2008)	36
Bijlage 2: Schematische weergave online vragenlijst (enquête).....	38

1. Inleiding

Deze bachelor thesis zal zich richten op een relatief nieuwe werkwijze die het Openbaar Ministerie (OM) sinds enkele jaren hanteert. Met deze nieuwe werkwijze wordt volgens het OM het afdoeningproces van een zaak sneller gerealiseerd. Niet alleen vindt versnelling plaats, ook de administratieve last wordt teruggedrongen. Ten slotte wordt het strafrecht waar nodig selectief ingezet: als er andere, betere oplossingen zijn dan het strafrecht kan daar in een vroeg stadium voor worden gekozen.

Deze werkwijze heet ZSM; Zo Spoedig, Selectief, Slim, Samen en Simpel mogelijk. Alle relevante informatie die nodig is voor een afdoeningbeslissing wordt zo spoedig mogelijk door de betreffende ketenpartners beschikbaar gesteld en op basis daarvan wordt snel en zichtbaar een effectieve sanctie opgelegd. In de nieuwe aanpak wordt samengewerkt met verschillende partners. Bij de pilots zijn de advocatuur, de Rechtspraak, de Reclassering, Slachtofferhulp Nederland en de Raad voor de Kinderbescherming betrokken. (Veiligheidshuizen, 2013)

Als opdrachtgever is Politie Oost-Nederland vooral geïnteresseerd in de componenten van deze werkwijze die niet direct te maken hebben met de ketenpartners van (semi-)overheidsinstanties. Hierbij gaat het dus vooral om welke invloed ZSM heeft op de betrokkenen (onder andere de samenleving, verdachten en slachtoffers) en hoe zij deze werkwijze beoordelen. Hier is tot op heden nog weinig tot geen onderzoek naar gedaan.

Dit onderzoek zal zich richten op de component “rechtvaardigheid”. Onderzocht zal worden in hoeverre advocaten de ZSM werkwijze als rechtvaardig beoordelen. Vanuit deze bevindingen zullen aanbevelingen worden gegeven voor eventuele aanpassingen aan de werkwijze en/of verder onderzoek. Het voornaamste doel van dit onderzoek zal dus zijn om een inkijk te krijgen in de rechtvaardigheidsbeleving van advocaten binnen de ZSM-procedure

Zoals aangegeven in de introductie van dit onderzoeksvoorstel zal het onderzoek zich richten op de beoordeling van rechtvaardigheid door advocaten van de ZSM-procedure. De verklarende onderzoeksvraag die in dit onderzoek centraal staat is daarom als volgt:

“Hoe rechtvaardig achten advocaten de ZSM-procedure?”

Om de verschillende onderdelen van bovenstaande vraag verder te kunnen onderzoeken is deze onderverdeeld in de volgende subvragen:

- *Welke factoren dragen blijkens wetenschappelijke literatuur bij aan het feit dat een justitiële procedure als rechtvaardig wordt beschouwd?*
- *Hoe beoordelen advocaten dat een ZSM-procedure als rechtvaardig wordt beschouwd?*

De ZSM-procedure waarbij een verdachte een straf kan worden opgelegd zonder tussenkomst van een rechter is relatief nieuw in Nederland. Uiteraard heeft een nieuw systeem zijn beperkingen en daarom is het erg belangrijk dat het goed geëvalueerd wordt. Zeker in het geval van recht, waar mensen gestraft worden en slachtoffers schadevergoedingen krijgen, is het van belang dat er goed gekeken wordt naar alle aspecten van de procedure.

Dit onderzoek richt zich op het aspect van rechtvaardigheid. De zekerheid van een rechtvaardig rechtssysteem is een erg belangrijk onderdeel van een goed werkende maatschappij. Wanneer burgers het gevoel krijgen dat het rechtssysteem onrechtvaardige oordelen velt over verdachten dan heeft dat een negatieve invloed op onder andere hun vertrouwen in dit systeem. Het is daarom van belang om te onderzoeken wat het oordeel van advocaten (de mensen die de ZSM-procedure van

buiten in stappen en niet gerelateerd zijn aan een van de ketenpartners) over dit relatief nieuwe systeem is. Wetenschappelijk gezien is het onderzoek erg interessant omdat het een begin maakt voor evaluatie van een nog niet eerder belicht onderdeel van de ZSM-procedure.

Bijkomend toeval is dat op 11 september 2016 de ZSM-procedure onderwerp was van discussie in het satirisch actualiteitenprogramma 'Zondag met Lubach'. Presentator Arjen Lubach geeft hier een niet al te positieve samenvatting van de werking van de procedure. Hij stelt dat de ZSM-procedure in gaat tegen de trias politica en rechtstatelijke beginselen en noemt het zelfs *"het geleidelijk afkalven van de gerechtelijke macht"*. De behandeling van dit onderwerp in een goed bekeken televisieprogramma tijdens de start van dit onderzoek en de daarin genoemde kanttekeningen bij de procedure onderschrijven de maatschappelijke relevantie van dit onderzoek.

2. Theoretisch kader

Het begrip rechtvaardigheid dat centraal staat in deze thesis en heeft in de recente onderzoeksgeschiedenis een grote ontwikkeling doorgemaakt. Het is voor de onderbouwing van dit onderzoek daarom van belang om een beschrijving te geven van dit ontwikkelingsproces. Hierbij zal allereerst worden stilgestaan bij de meest relevante theorieën die zijn ontwikkeld rondom het begrip (procedurele) rechtvaardigheid en de soorten die daarbij zijn onderscheiden. Daarna volgt een beschrijving van de toepassing en vooral het belang van rechtvaardigheid van procedures. Dit hoofdstuk zal afsluiten met een beschrijving van de gebruikte factoren die blijkens de wetenschappelijke literatuur bij zullen dragen aan het feit dat een procedure als rechtvaardig wordt beschouwd.

2.1 Soorten rechtvaardigheid

2.1.1 Distributieve rechtvaardigheid

De oudste onderscheiden vorm van rechtvaardigheid is distributieve rechtvaardigheid. Hierbij staat de verdeling van uitkomsten centraal in het besluitvormingsproces. Binnen deze vorm van rechtvaardigheid wordt er van uitgegaan dat personen een besluitvormingsprocedure als positief zullen evalueren als de uitkomst hiervan als rechtvaardig wordt gezien (Van der Linden, 2008). De bekendste theorie rondom deze vorm van rechtvaardigheid is de theorie van Adams (1964). Volgens deze *Equity Theory* vergelijkt men hun eigen inbreng-uitkomst verhouding met die van relevante anderen. Wanneer uit deze vergelijking een gevoel van ongelijkheid naar voren komt, zal geprobeerd worden de balans te herstellen (Van der Linden, 2008).

Volgens Adams (1964) is het daarbij niet relevant in wiens voordeel de balans uitslaat: ook individuen die profiteren van de ongelijkheid, zullen proberen de balans te herstellen. Dat kan een individu op een aantal manieren doen. Een individu kan zijn eigen inbreng of uitkomsten feitelijk of cognitief aanpassen, het veld verlaten, zich met iemand anders vergelijken of de ander zijn inbreng of uitkomst proberen te beïnvloeden.

Distributieve rechtvaardigheid zal in dit onderzoek een geringe rol spelen. Wel zal deze vorm van rechtvaardigheid in acht worden genomen bij analyse van de data en de daaropvolgende conclusies. De focus zal vooral liggen op procedurele rechtvaardigheid. Dit zal worden besproken in de volgende paragraaf.

2.1.2 Procedurele rechtvaardigheid

Thibaut en Walker (1975) waren de eerste onderzoekers die het begrip rechtvaardigheid hebben onderworpen aan een experimentele setting. De onderzoekers construeerden een rechtszaak rondom bedrijfsspionage en informeerden de deelnemers (studenten) dat ze de gedaagde partij waren. In de accusatoire procesvorm had elk van de partijen bij het geschil een eigen advocaat; in de inquisitoire procesvorm kregen de partijen samen één advocaat toegewezen die de argumenten van weerszijden aan de rechter presenteerde. In beide gevallen werd er zorg voor gedragen dat dezelfde argumenten werden gepresenteerd. In de onderzoeksopzet werd gevarieerd met de uitkomst: de helft van de deelnemers kreeg een gunstig vonnis, de andere helft een ongunstig vonnis. Verder werd er gevarieerd met de kennis van de deelnemers over schuld en onschuld. Belangrijk resultaat was dat de deelnemers in geval van de accusatoire procesvorm duidelijk meer tevreden waren en de uitkomst rechtvaardiger vonden (van Velthoven, 2011).

De uit het bovenstaand experiment ontwikkelde 'procedural justice theory' laat zien dat de vorm van een procedure invloed heeft op de beoordeling van de rechtvaardigheid van de procedure, los van de uitkomst hiervan. Hierbij is volgens Thibaut en Walker (1975) de mate van controle een erg belangrijk punt. Partijen moeten in een rechtszaak de controle over de uitkomst afstaan aan een derde, maar

willen dan in ieder geval nog zo veel mogelijk controle houden op het procesverloop. Partijen zouden bereid zijn om hun invloed op de uitkomst uit handen te geven zo lang zij invloed op het proces behielden. Als dat het geval is, zouden zij de besluitvormingsprocedure als rechtvaardiger evalueren. Dit wordt het 'fair process effect' of 'voice effect' genoemd (Van der Linden, 2008).

Het onderzoek van Thibaut en Walker (1975) heeft geleid tot belangrijke vervolgonderzoeken over het begrip rechtvaardigheid. Leventhal (1980) is hiervan een voorbeeld. Hij voegde aan de bestaande 'procedural justice theory' een aantal factoren toe die voor individuen belangrijk zouden zijn als zij een procedure evalueren. De factoren die uit dit het onderzoek van Leventhal (1980) naar voren komen zijn als volgt:

- **Consistentie:** procedures zijn door de tijd heen constant en voor alle deelnemers hetzelfde.
- **Onbevooroordeeldheid:** procedures zijn vrij van vooroordelen. Eigen belang of persoonlijke denkbeelden van geschilplossers worden beperkt.
- **Kwaliteit en nauwkeurigheid van besluiten:** De informatie die verzameld en gebruikt wordt voor de besluitvorming is nauwkeurig en fouten worden geminimaliseerd.
- **Correctiemogelijkheid:** er zijn mogelijkheden om onrechtvaardige of niet-nauwkeurige beslissingen te herstellen.
- **Vertegenwoordiging:** essentieel is dat deelnemers het gevoel hebben dat de belangen en waarden van subgroepen waarvan zij deel uitmaken, terugkomen in de procedure.
- **Ethiek:** het besluitvormingsproces is in overeenstemming met morele en ethische waarden van de deelnemers

(van Velthoven, 2011)

Bovenstaande onderzoeken van Thibaut en Walker (1975) en Leventhal (1980) hebben de basis gelegd voor een vervolgonderzoek uitgevoerd door Tyler (1988). De resultaten van dit onderzoek tonen aan dat sommige factoren een sterkere relatie hebben tot het beoordelen van de rechtvaardigheid van de procedure dan andere. Het verband tussen de factoren bleek echter wel positief.

Tyler (2006) komt op basis van eerder genoemd vervolgonderzoek in het boek '*Why people obey the law*' uiteindelijk tot een lijst van zeven factoren die een significante en onafhankelijke invloed hebben op het oordeel van mensen over de rechtvaardigheid van een procedure. Gerangschikt op basis van relevantie zijn de factoren als volgt:

1. Motivatie van de autoriteiten (*effort to be fair*);
2. Eerlijkheid van de autoriteiten;
3. Ethiek;
4. Mogelijkheid tot verdediging;
5. Kwaliteit van de beslissingen;
6. Correctiemogelijkheid;
7. Onbevooroordeeldheid.

Bovenstaande aspecten uit het onderzoek van Tyler (2006) zijn in het onderzoek gebruikt om een enquête op te stellen waarmee de hoofdvraag wordt beantwoord.

2.1.3. Interpersoonlijke en informatieve rechtvaardigheid

Hoewel in het onderzoek zoals beschreven in deze thesis de focus vooral op de procedurele rechtvaardigheid zal liggen is een overzicht van in de theorie te onderscheiden typen rechtvaardigheid niet af zonder een (korte) beschrijving over Interpersoonlijke en informatieve rechtvaardigheid.

Bies en Moag (1986) hebben het belang van een rechtvaardige interactie geïntroduceerd. Hierbij waren vier factoren van belang, namelijk: Eerlijkheid, respect, gepaste vragen en uitleg. In een vervolgonderzoek heeft Greenberg (1993) deze factoren onderverdeeld in twee typen rechtvaardigheid: Interpersoonlijk (respect en gepaste vragen) en informatief (eerlijkheid en uitleg). Interpersoonlijke rechtvaardigheid is in hoge mate aanwezig als mensen het gevoel hebben dat zijn op een nette en respectvolle manier door de geschiloplosser worden behandeld. Informatieve rechtvaardigheid heeft betrekking op de informatie en uitleg die participanten krijgen over de procedure en de uitkomst (van Velthoven, 2011).

In de vragenlijst opgesteld voor het onderzoek zullen enkele vragen in meer of mindere mate gerelateerd zijn aan interpersoonlijke en informatieve rechtvaardigheid.

2.2 Toepassing

Uit de theorieën zoals beschreven in de vorige paragraaf komt duidelijk het belang van een rechtvaardige procedure naar voren. Aangetoond is dat wanneer een persoon de procedure als rechtvaardig heeft ervaren, hij of zij de algehele procedure (en betrokken autoriteiten) sneller als positief zal beoordelen. In deze paragraaf wordt geprobeerd duidelijk te maken wat het belang is van een rechtvaardige procedure. Hierbij gaat het om het effect van procedurele rechtvaardigheid als verzamelbegrip over hoe personen de gerechtelijke procedure hebben ervaren, hierbij wordt dus geen onderscheid gemaakt in de vier typen rechtvaardigheid zoals beschreven in de vorige paragraaf.

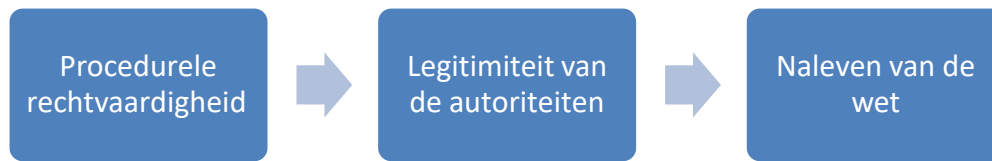
Een eerste door Lind en Tyler (1988) gemeten effect van een hogere procedurele rechtvaardigheid is een positievere kijk op de rechtvaardigheid van de uitkomst (een hogere distributieve rechtvaardigheid). Dit effect is vooral van belang wanneer een autoriteit niet anders kan dan een burger een ongunstige uitkomst geven (van Velthoven, 2011).

Een tweede effect van een rechtvaardige procedure is het feit dat participanten de uitkomst van een dergelijke procedure eerder vrijwillig zullen accepteren. De rechtvaardigheid van de procedure blijkt voor de acceptatie van de uitkomsten belangrijker te zijn dan de uitkomst als zodanig of de rechtvaardigheid van die uitkomst (Tyler & Huo, 2002; van Velthoven, 2011). Wanneer autoriteiten willen bereiken dat hun beslissingen vrijwillig worden nageleefd is procedurele rechtvaardigheid dus van essentieel belang.

Als derde effect van een positieve beoordeling van de procedurele rechtvaardigheid is de tevredenheid met de geschiloplosser van de betreffende procedure te noemen. Uit onderzoek is gebleken dat de persoonlijke ervaringen die individuen met autoriteiten hebben gehad van invloed zijn op algemene evaluaties van die autoriteiten.

Concluderend stellen Tyler en Huo (2002) dat de procedurele rechtvaardigheid van erg groot belang zijn bij het beoordelen van de legitimiteit van de autoriteiten die bij het proces betrokken zijn. Mensen generaliseren hun persoonlijke ervaringen met autoriteiten (en de ervaren rechtvaardigheid daarbij) naar algemene opvattingen die zij hebben over de legitimiteit van autoriteiten (Tyler en Huo, 2002). Figuur 1 geeft samenvattend aan dat legitimiteit, oftewel de opvatting dat autoriteiten gehoorzaamd behoren te worden, beïnvloedt vervolgens de mate waarin burgers zich aan de wet

houden in het dagelijks leven (van Velthoven, 2011).

Figuur 1: Invloed procedurele rechtvaardigheid op de mate van het naleven van de wet door burgers.

2.3 Vragenlijst

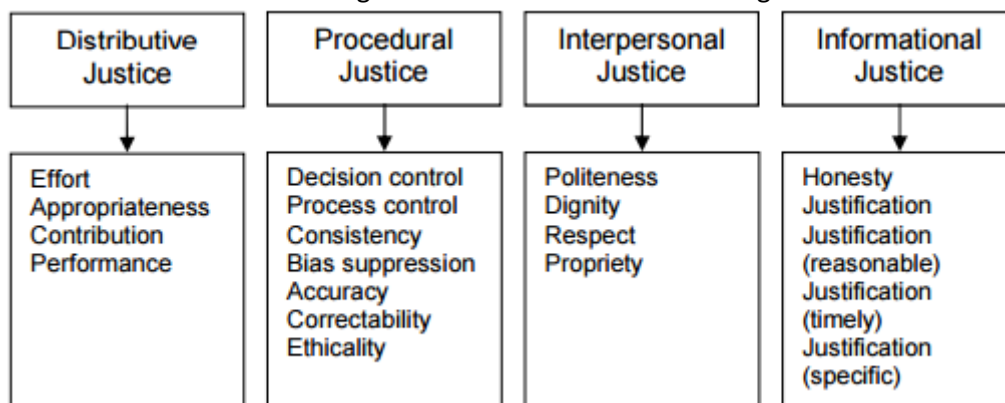
Zoals eerder in dit hoofdstuk aangegeven is er voor dit onderzoek gebruik gemaakt van een enquête. De theoretische basis van deze vragenlijst ligt ten eerste bij de zeven aspecten die zijn onderscheiden door Tyler (2006) maar daarnaast is ook het werk van Colquitt (2001) van invloed geweest.

In *“Acces to Justice: the quality of the procedure”* bespreken Klaming en Giesen (2008) de belangrijkste criteria voor de rechtvaardigheid van procedures (Barendrecht, 2009).

Dit onderzoek bespreekt de meest relevante onderzoeksresultaten en de theorieën van procedurele rechtvaardigheid. Daarnaast worden de verschillende conceptualiseringen van rechtvaardigheid en hun relevantie voor de evaluatie van de kwaliteit van procedures gedetailleerder besproken. Deze worden gebruikt om te bepalen welke indicatoren van procedurele rechtvaardigheid het meest relevant zijn en daardoor zouden moeten worden opgenomen in een meetmethode om de kwaliteit van deze procedures te bepalen. Klaming en Giesen (2008) stellen dat het model van Colquitt (2001) kan worden beschouwd als de meest complete en representatieve conceptualisering van rechtvaardigheid en daarom consequent wordt aangenomen.

Colquitt (2001) stelt in zijn onderzoek vragenlijsten op om het concept rechtvaardigheid meetbaar te maken. Hij maakt hierbij onderscheid tussen de in dit hoofdstuk eerder beschreven 4 typen van rechtvaardigheid: distributief, procedureel, interpersoonlijk en informatief. Figuur 2 geeft een overzicht van de door Colquitt (2001) gebruikte indicatoren per type rechtvaardigheid.

Van Velthoven (2011) stelt tevens dat hoewel Colquitt (2001) de vragenlijst heeft ontwikkeld voor het meten van rechtvaardigheid binnen (niet-juridische) bedrijven, deze ook te gebruiken is binnen de juridische setting. Colquitt (2001) heeft de stellingen in zijn vragenlijst algemeen geformuleerd, waardoor deze zonder al te veel aanpassingen eenvoudig toepasbaar in andere settings (Colquitt & Shaw, 2005). Hierdoor zal een soortgelijke vragenlijst ook kunnen worden gehanteerd in het onderzoek naar de beoordeling door advocaten van rechtvaardigheid binnen de ZSM-procedure.

Figuur 2: Vier factoren model van rechtvaardigheid (Colquitt, 2001)

Het eerder genoemde onderzoek van Klaming en Giesen (2008) heeft op basis van beschikbare wetenschappelijke literatuur een vragenlijst opgesteld die de aspecten van procedurele, interpersoonlijke en informatieve rechtvaardigheid meten zoals door Colquitt (2001) voorgesteld. Deze vragenlijst zal de basis vormen voor de vragenlijst die zal worden opgesteld voor het onderzoek in deze bachelor thesis. De vragenlijst uit het onderzoek van Klaming en Giesen (2008) is in de bijlage van deze thesis in te zien.

3. Methodologie

In dit hoofdstuk zal de methodiek van het onderzoek centraal staan. Er zal worden besproken wat het onderzoeksdesign is, wat de te onderzoeken onderzoeksgroep is en hoe de datacollectie is gedaan. Ook de procedures voor de uiteindelijke analyse van de data zullen worden besproken.

3.1 Onderzoeksmethode

De centrale vraag in dit onderzoek is in hoeverre advocaten de ZSM-procedure als rechtvaardig beoordelen. De vraag is dus van verklarende aard. Voornamelijk door de beperkte tijd die een onderzoek in de bachelor thesis heeft is er gekozen om de onderzoeksvraag te beantwoorden doormiddel van een cross-sectioneel onderzoeksontwerp. De metingen zullen worden verricht op slechts een moment in de tijd, er wordt slecht één meting gedaan. Er wordt veelal gebruik gemaakt van het verzamelen van kwantitatieve data, dit vergemakkelijkt de toetsing van de verkregen data in SPSS.

3.2 Literatuurstudie.

Het startpunt van dit onderzoek is een literatuurstudie naar de beschrijving van het begrip rechtvaardigheid. Een belangrijk argument voor het starten van het onderzoek met een gedegen literatuurstudie is dat op deze wijze het onderzoek beter kan aansluiten op reeds bestaande studies en literatuur. Het vergaren van kennis over dit onderwerp is tevens gebruikt om tot een gedegen antwoord te kunnen komen op de eerste deelvraag:

“Welke factoren dragen blijkens wetenschappelijke literatuur bij het feit dat een justitiële procedure als rechtvaardig wordt beschouwd?”

Voor beantwoording van deze deelvraag is in de literatuur gezocht naar de conceptualisering van het begrip rechtvaardigheid. In het voorgaande hoofdstuk is een uitvoerige beschrijving gegeven van de gevonden relevante theorieën omtrent rechtvaardigheid. De belangrijkste factoren die zijn gevonden komen uit studies van Tyler (2006) en Colquitt (2001). Tyler (2006) geeft een zevental factoren die van invloed zijn op het oordeel van mensen over de rechtvaardigheid van een procedure. In het onderzoek van Colquitt (2001) wordt het begrip rechtvaardigheid op basis van onderzoek van de afgelopen vier decennia onderverdeeld in vier typen. Elk type rechtvaardigheid krijgt een eigen lijst met verklarende factoren. Dit onderzoek combineert deze twee theorieën: de vragen voor de vragenlijst die gebruikt is in dit onderzoek zijn hierop sterk gebaseerd.

3.3 Steekproef

Het onderzoek naar rechtvaardigheid van de ZSM-procedure is gespecificeerd op advocaten. Dit houdt in dat advocaten in dit onderzoek de ‘units of observation’ zijn. De ‘unit of analysis’, oftewel de eenheid die bestudeerd wordt (Babbie, 2010) is in dit onderzoek de rechtvaardigheid van de ZSM-procedure.

De advocaten die zijn gevraagd om de enquête in te vullen zijn random gekozen, er was geen sprake van een voorgeselecteerde groep advocaten. Via internet zijn de contactgegevens van een groot aantal advocaten(kantoren) opgezocht. Deze hebben allen een e-mail ontvangen met daarin de vraag om mee te werken aan het onderzoek. In deze e-mail is gevraagd om alleen deel te nemen aan de enquête wanneer men ervaring heeft met de ZSM-procedure. Verdere uitleg over de methode van datacollectie zal later in dit hoofdstuk aan bod komen.

3.4 Concepten

Het belangrijkste concept van dit onderzoek is rechtvaardigheid. Uit de literatuurstudie hebben we geleerd dat rechtvaardigheid onder te verdelen is naar vier typen, te weten: distributieve, procedurele, interpersoonlijke en informatieve rechtvaardigheid (Colquitt, 2001). Omdat het onderzoek zich richt op de vraag hoe advocaten de ZSM-procedure beoordelen zullen de vragen die in de online vragenlijst worden gesteld vooral gericht zijn op het belichten van factoren van procedurele rechtvaardigheid. Ook zijn er enkele vragen gesteld over de (beoordeling van de) uitkomst van de procedure. De data verzameld met deze vragen zullen we gebruiken om conclusies te trekken over de distributieve rechtvaardigheid.

De eerste vraag van het onderzoek vraagt de respondent aan te geven hoe rechtvaardig hij/zij de ZSM-procedure beoordeelt. Beantwoording van deze vraag ging op basis van het geven van een (rapport)cijfer van 1 tot 10. De data verkregen door middel van deze vraag kan worden gebruikt om rechtstreeks antwoord te geven op de hoofdvraag van dit onderzoek, namelijk *“Hoe rechtvaardig achten advocaten de ZSM-procedure?”*. Met deze variabele meten we een factor van de procedurele rechtvaardigheid.

Vragen 2 tot en met 4 en 6 tot en met 10 moeten door de respondent worden beantwoord door middel van een score op een vijfpunts-Likertschaal. De antwoorden verkregen uit deze vragen geven data over de uit de theorie verschillende bekende aspecten van procedurele rechtvaardigheid. Vraag 5 en 11 zijn qua opzet hetzelfde als deze vragen, wederom is de antwoordmogelijkheid gegeven in de vorm van een vijfpunts-Likertschaal. Het verschil met voorgaande vragen is dat deze vragen iets zullen zeggen over uit de theorie bekende aspecten van distributieve rechtvaardigheid. De verdeling van bovenstaande vragen naar type rechtvaardigheid is in onderstaande tabel weergegeven.

Procedurele rechtvaardigheid	Distributieve rechtvaardigheid
1. Hoe rechtvaardig vindt u de ZSM-procedure?	5. In hoeverre zijn de betrokken autoriteiten gemotiveerd om een eerlijke uitkomst van het proces te bewerkstelligen?
2. In hoeverre wordt de verdachte goed genoeg behandeld?	11. Hoe beoordeelt u de kwaliteit van de beslissingen binnen een ZSM-procedure?
3. In hoeverre komt u in uw rol als advocaat voldoende tot uw recht binnen de ZSM-procedure?	
4. In hoeverre wordt de procedure voldoende uitgelegd aan de verdachte?	
6. In hoeverre zijn de betrokken instanties als rechtvaardig te beoordelen?	
7. In hoeverre vindt u dat de rechtsstatelijke beginselen voldoende tot hun recht komen binnen de ZSM-procedure?	
8. In hoeverre is er voor de verdachte voldoende mogelijkheid tot verdediging?	
9. In hoeverre is er voldoende mogelijkheid om fouten recht te zetten binnen de ZSM-procedure?	
10. In hoeverre zijn de betrokken partijen voldoende onbevooroordeeld binnen de ZSM-procedure?	

3.5 Methode van dataverzameling

De datacollectie heeft plaatsgevonden door middel van een digitale vragenlijst. Het digitaal laten invullen van een vragenlijst heeft volgens Babbie (2010) meerdere voordelen. Zo is de interactie tussen de respondent en de vragenlijst dynamischer dan bij het invullen van een papieren versie. De vragenlijst is met behulp van het web-based programma Qualtrics. Via dit programma is ook de e-mail opgesteld en gedistribueerd naar alle advocaten met de vraag om mee te werken aan het onderzoek. Qualtrics verwerkt de enquêtes direct in een databestand. Dit databestand kan worden geïmporteerd in het statistische analyse programma SPSS. De data hoeft hier, in tegenstelling tot vele andere manieren van het afnemen van vragenlijsten, niet handmatig te worden verwerkt. Dit vergroot de betrouwbaarheid van de data. De analyse van de data met behulp van SPSS zal later worden besproken.

De enquêtes zijn zoals eerder aangegeven verspreid onder een willekeurig gekozen groep advocaten. Er is voor het invullen van de enquête geen deadline opgegeven. In de e-mail is benadrukt dat de door de enquête gegenereerde data vertrouwelijk en anoniem zal worden behandeld. De respons binnen het programma Qualtrics is ook geanonimiseerd.

De digitale vragenlijst bestaat in totaal uit 11 vragen. De eerste en laatste vraag vragen de respondent rechtstreeks naar zijn/haar beoordeling van de procedure of de kwaliteit van de beslissingen. Er is voor gekozen om dit uit te laten drukken in een cijfer van 1 tot en met 10. De overige 9 vragen hebben allen een antwoordmogelijkheid op basis van een vijfpunts-Likertschaal. Het betreft hier een aanpassing van de schaal van Colquitt (2001) en Tyler (2006) als eerder geïntroduceerd in de literatuurstudie van dit onderzoek. De schaalwaardes vertegenwoordigen de waardes “zeer goed” tot “zeer slecht”, “zeer gemotiveerd” tot “zeer ongemotiveerd” of “zeer rechtvaardig” tot “zeer onrechtvaardig”. Door de antwoordmogelijkheden kwantitatief te maken, zijn deze in een later stadium van het onderzoek beter (statistisch) te analyseren. Hierdoor is ook een betere koppeling te maken met de theorie die gevonden is uit de literatuurstudie.

Na de laatste vraag van de vragenlijst is er voor de respondent ruimte gelaten voor extra aanvullingen op het onderzoek. De respondent is zelf vrij om hier wel of geen antwoord te geven. De antwoordmogelijkheid kan ingevuld worden aan het einde van de vragenlijst in een daarvoor gemaakt tekstvak met als begeleidende tekst: *“Voor eventuele toevoegingen kunt u van onderstaand tekstvak gebruik maken”*. De antwoorden die hier worden gegeven zijn de enige kwalitatieve data en zullen gebruikt worden bij het schrijven van aanbevelingen en waar mogelijk voor het onderbouwen van conclusies.

De respondenten waren verplicht alle kwantitatieve vragen te beantwoorden alvorens zij de ingevulde vragenlijst konden versturen. Het invullen van het genoemde tekstvak met extra aanvullingen (de kwalitatieve data) is niet verplicht. De exacte (invulling van de) vragenlijst is te vinden in de bijlage van dit onderzoek.

3.6 Data-analyse

De ingevulde online vragenlijsten zijn in het daarvoor gebruikte programma Qualtrics opgeslagen. Omdat bij het opstellen van de vragenlijst rekening is gehouden (de antwoordmogelijkheden zijn gekwantificeerd) met de analyse in een later stadium van het onderzoek is de transformatie naar een bestand dat kan worden gebruikt in SPSS een stuk eenvoudiger. De opgeslagen data kan worden gedownload als een .sav bestand en direct in SPSS worden geladen.

Een klein deel van de data moest worden hergecodeerd in SPSS. De vragen hebben in de enquête allen een nummering gekregen. Deze nummering van de vragen werd telkens afgesloten met een punt. Aangezien SPSS zo geprogrammeerd is dat na elke punt het programma stopt met de uitvoer van een bepaald bestand moest dit worden aangepast.

Na deze aanpassing is er voor gekozen om met behulp van SPSS elke vraag te analyseren. Per vraag is gekeken wat de gemiddelden zijn en hoe de spreiding over de antwoordmogelijkheden is. Gezien het geringe aantal respondenten is er voor gekozen om de data niet verder uit te splitsen. Wanneer er meer respondenten waren geweest, had bijvoorbeeld gekeken kunnen worden welke variabele het meest van invloed was op het gegeven rapportcijfer bij vragen 1 en 11.

4. Onderzoeksresultaten.

In dit hoofdstuk zullen de uitkomsten van het onderzoek zoals in voorgaand hoofdstuk beschreven worden besproken. Eerst zal de onderzoekspopulatie kort worden toegelicht, daarna worden de resultaten van de online vragenlijst verder besproken. De vragenlijst is geanalyseerd en vanwege de verschillen in beantwoording van de vragen is er voor gekozen om de resultaten van de enquête per vraag te presenteren. Indien percentages niet optellen tot 100% is dit het gevolg van afrondingsverschillen.

4.1 Onderzoekspopulatie en respons

De onderzoekspopulatie bestaat uit een willekeurig gekozen groep advocaten uit Nederland. Hierbij is de eis gesteld dat de advocaat enige ervaring moet hebben (gehad) met de ZSM-procedure. De online vragenlijst is verstuurd naar in totaal 124 advocaten(kantoren). De e-mailadressen zijn zelf achterhaald via internet. In totaal vulden 21 advocaten de vragenlijst in, waarvan 15 volledig. De respons van advocaten die niet de volledige vragenlijst hebben ingevuld is waar mogelijk meegenomen in het onderzoek. Een reactie van 21 advocaten brengt de respons van dit onderzoek op 16,9%. Dit is voldoende om met een 90% betrouwbaarheid en een foutmarge¹ van 5,56% uitspraken te doen over de mening van advocaten over de ZSM-procedure.

4.2 Enquêtevragen

De respons op de vragen die in de online vragenlijst zijn voorgelegd aan de advocaten zullen een voor een worden getoond, inclusief een korte toelichting. Gezien de geringe respons is er voor gekozen om de antwoordmogelijkheden “Zeer goed” en “Goed” samen te voegen, dit geldt ook voor de antwoordmogelijkheden “Zeer slecht” en “Slecht”, “Zeer ongemotiveerd” en “Gemotiveerd”, “Zeer ongemotiveerd” en “Ongemotiveerd”, “Zeer rechtvaardig” en “Rechtvaardig” en de antwoordmogelijkheden “Zeer onrechtvaardig” en “Rechtvaardig”.

¹ De uitkomst van de steekproef heeft meestal een afwijking op de (potentiële) uitkomst van de gehele populatie. Deze afwijking is aan te geven met een nauwkeurigheidsmarge. Voor dit onderzoek ligt de nauwkeurigheidsmarge op 5,56%. Ter illustratie: bij een uitkomst van 70% ligt de werkelijkheid (met een 90% betrouwbaarheid) ergens tussen 64.6% en 75,56%.

4.2.1 Beoordeling rechtvaardigheid ZSM-procedure.

“Hoe rechtvaardig vindt u de ZSM-procedure?”.

(Rapportcijfer op een schaal van 1 tot 10)

De data verkregen door het stellen van deze vraag in de online vragenlijst zal rechtstreeks worden gebruikt om de hoofdvraag van dit onderzoek te kunnen beantwoorden. Te weten: *“Hoe rechtvaardig achten advocaten de ZSM-procedure?”*

Met de uitschieters naar een 1 en een 10 meegenomen beoordelen advocaten de rechtvaardigheid van de ZSM-procedure met een gemiddelde van 6,1. Het cijfer dat het meest is gegeven door de respondenten is een 5. In figuur 4.1 is een overzicht van de spreiding van de gegeven cijfers te zien.

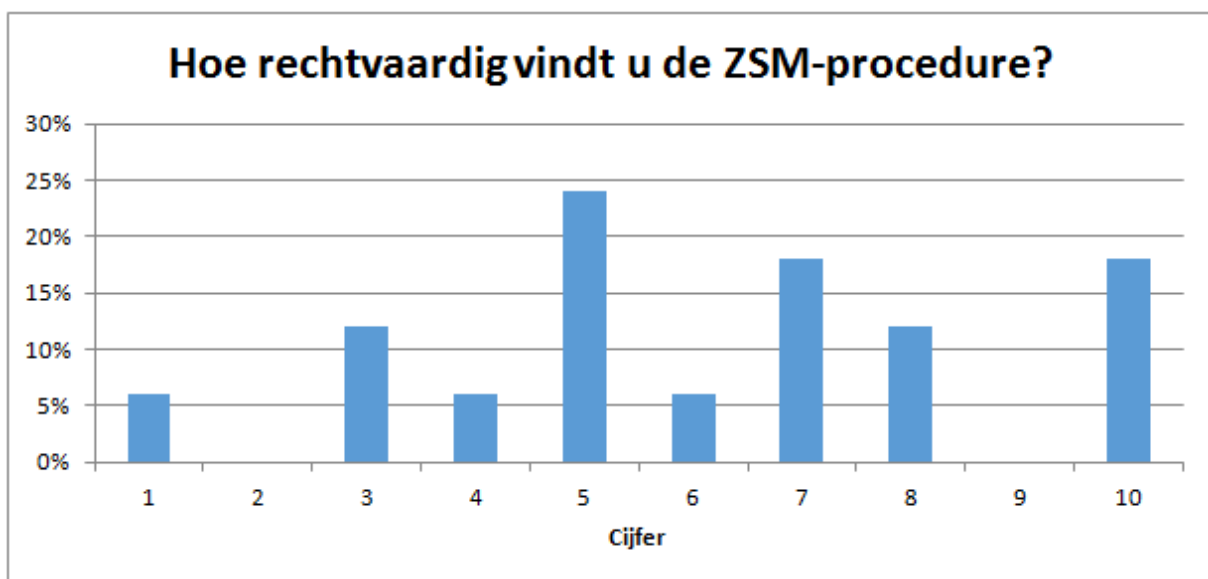
6,1

Het gemiddelde cijfer dat advocaten de rechtvaardigheid van de ZSM-procedure geven .

Wanneer we een onderscheid maken in voldoende of onvoldoende (waarbij een cijfer van 5 of lager onvoldoende is) valt op dat 48% van de ondervraagde een onvoldoende geeft. Dit geeft, in vergelijking met het gemiddelde van een 6,1, een duidelijker beeld van de mening van advocaten over dit onderwerp. Immers, bijna de helft van de respondenten beoordeelt de rechtvaardigheid van de procedure met een onvoldoende.

48%

van de advocaten geeft de rechtvaardigheid van de ZSM-procedure een onvoldoende.

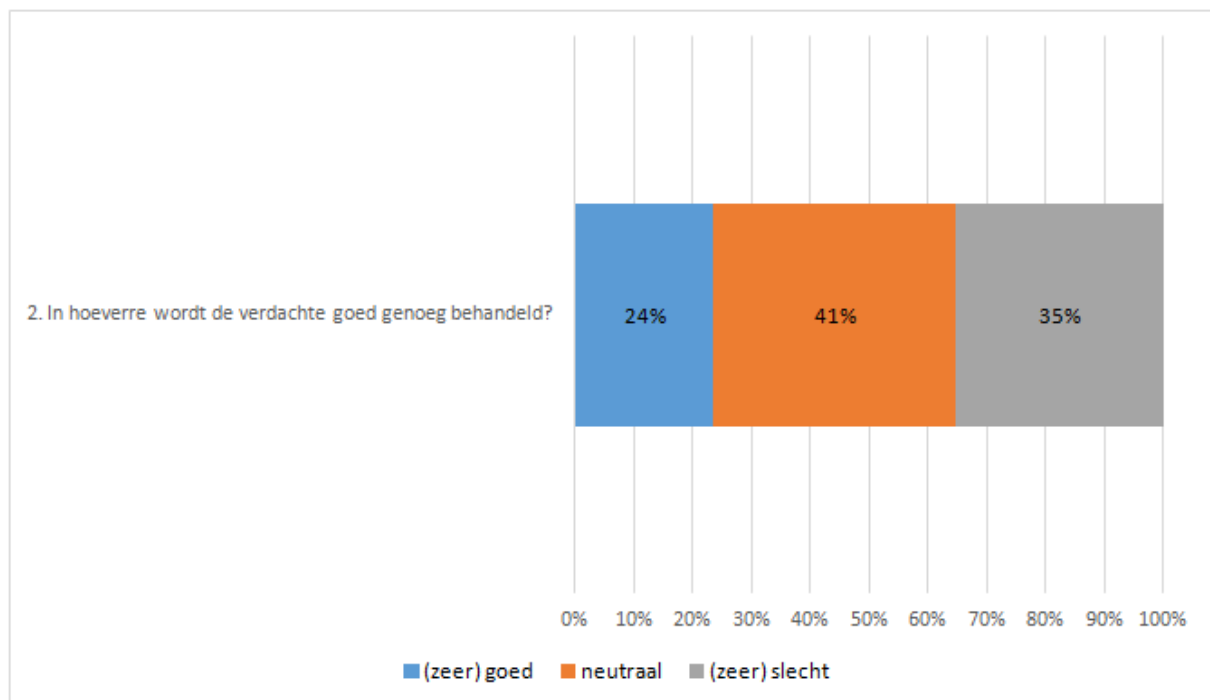
Figuur 4.1 Beoordeling van de rechtvaardigheid van de ZSM-procedure (n = 17)

4.2.2 Behandeling van de verdachte

“In hoeverre wordt de verdachte goed genoeg behandeld?”

(1 = zeer goed, 5 = zeer slecht)

De tweede vraag van de enquête richt zich op de behandeling van de verdachte binnen de procedure. De data verkregen door het stellen van deze vraag in de online vragenlijst geeft in tegenstelling tot veel andere vragen een inzicht in de beoordeling van de interpersoonlijke rechtvaardigheid. De resultaten zoals weergegeven in figuur 4.2 laten zien dat het grootste deel van de advocaten een neutraal oordeel velt over de behandeling van de verdachte. Opvallend aan de uitkomst is dat advocaten de behandeling van verdachten binnen de ZSM-procedure vaker als (zeer) slecht beoordelen (35%) dan als (zeer) goed (24%).

Figuur 4.2 Behandeling van de verdachte (n = 17)

4.2.3 Rol van de advocaat

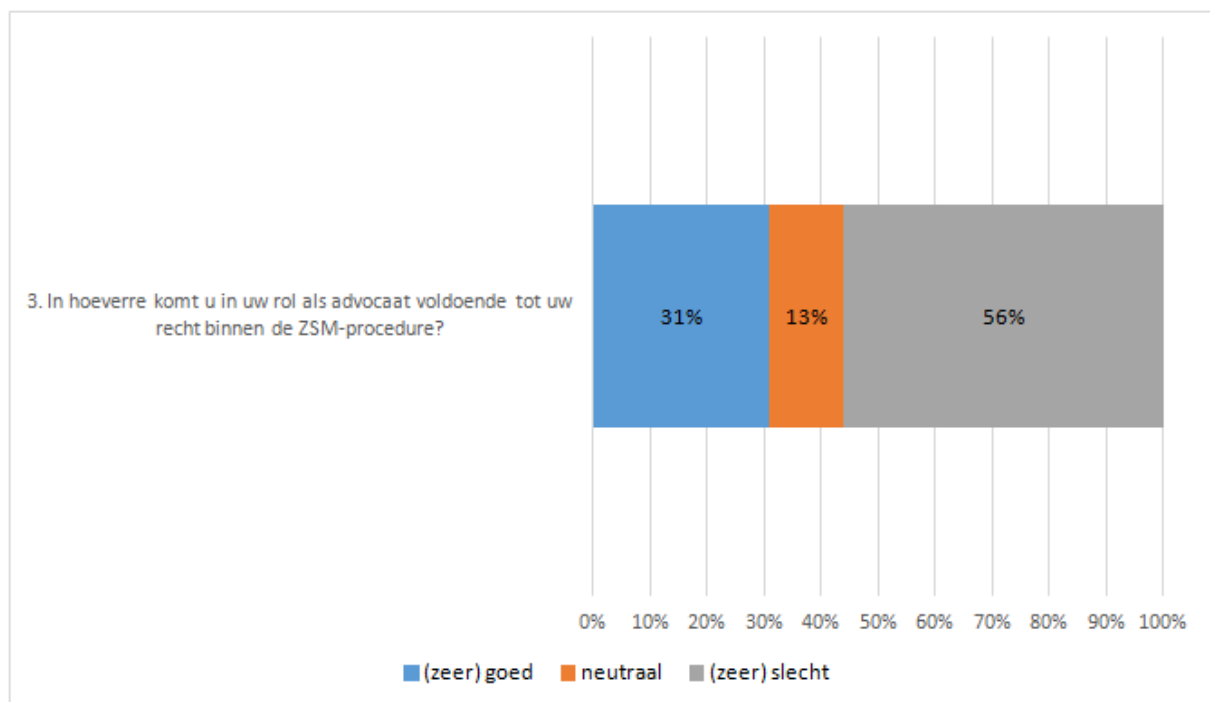
“In hoeverre komt u in uw rol als advocaat voldoende tot uw recht binnen de ZSM-procedure?”

(1 = zeer goed, 5 = zeer slecht)

De data verkregen door het stellen van deze vraag in de online vragenlijst geeft een verklaring voor de factor “mogelijkheid tot verdediging” zoals omschreven door Tyler (2006). Ook de factor “decision control” zoals omschreven door Colquitt (2001) wordt hiermee ondervraagd. Beide factoren zijn onderdeel van de procedurele rechtvaardigheid.

Slechts 31% procent van de ondervraagden vindt dat zij in hun rol als advocaat (zeer) goed tot hun recht komen binnen de ZSM-procedure. Meer dan de helft (56%) van de advocaten vindt de rol van de advocaat binnen de ZSM-procedure slecht tot zeer slecht.

56% Meer dan de helft van de advocaten vindt hun rol als advocaat binnen de ZSM-procedure onvoldoende.

Figuur 4.3 Rol van de advocaat in de ZSM-procedure (n = 16)

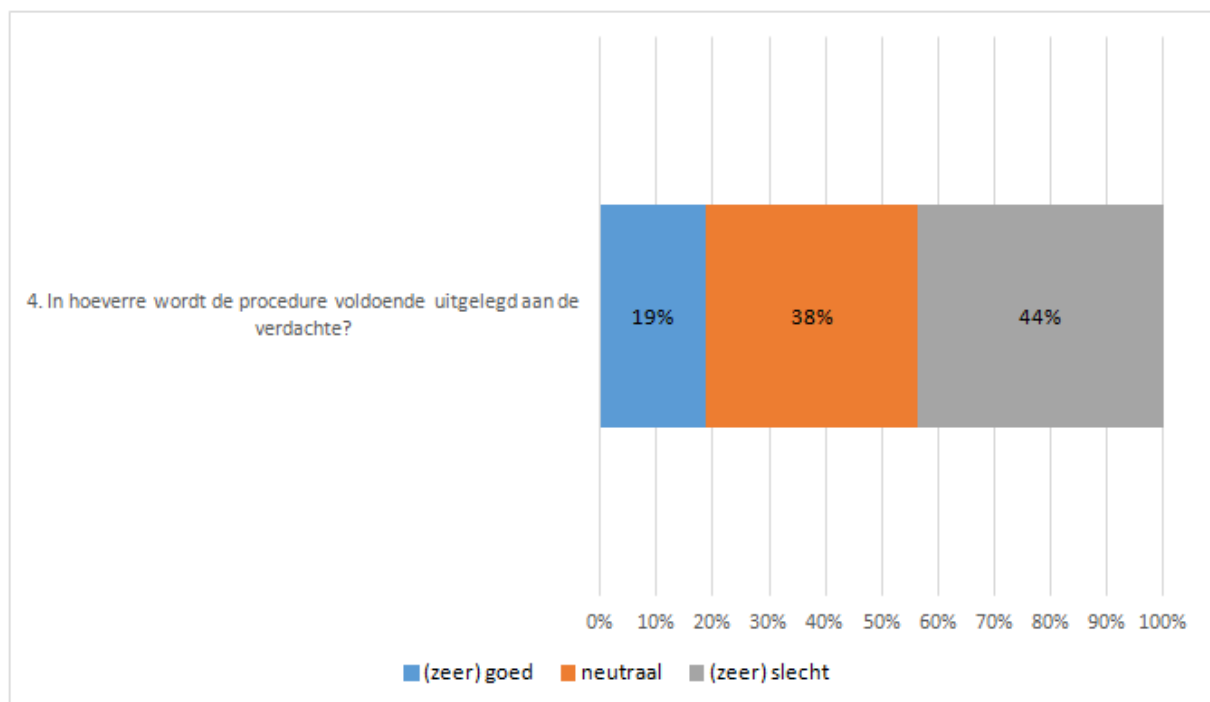
4.2.4 Uitleg van de procedure

“In hoeverre wordt de procedure voldoende uitgelegd aan de verdachte?”

(1 = zeer goed, 5 = zeer slecht)

De data verkregen door het stellen van deze vraag in de online vragenlijst zal worden gebruikt om een oordeel te kunnen geven over de informatieve rechtvaardigheid.

Het grootste deel (44%) van de ondervraagden vindt dat de procedure (zeer) slecht wordt uitgelegd aan de verdachte. Slechts 19% gaf als antwoord op deze vraag “goed”. Hoewel dit niet is meegenomen in de weergave van de uitslagen in figuur 4.4 heeft geen van de ondervraagden gekozen voor het antwoord “zeer goed”. Aan de andere kant koos wel 18,8% van de ondervraagden voor het antwoord “zeer slecht”.

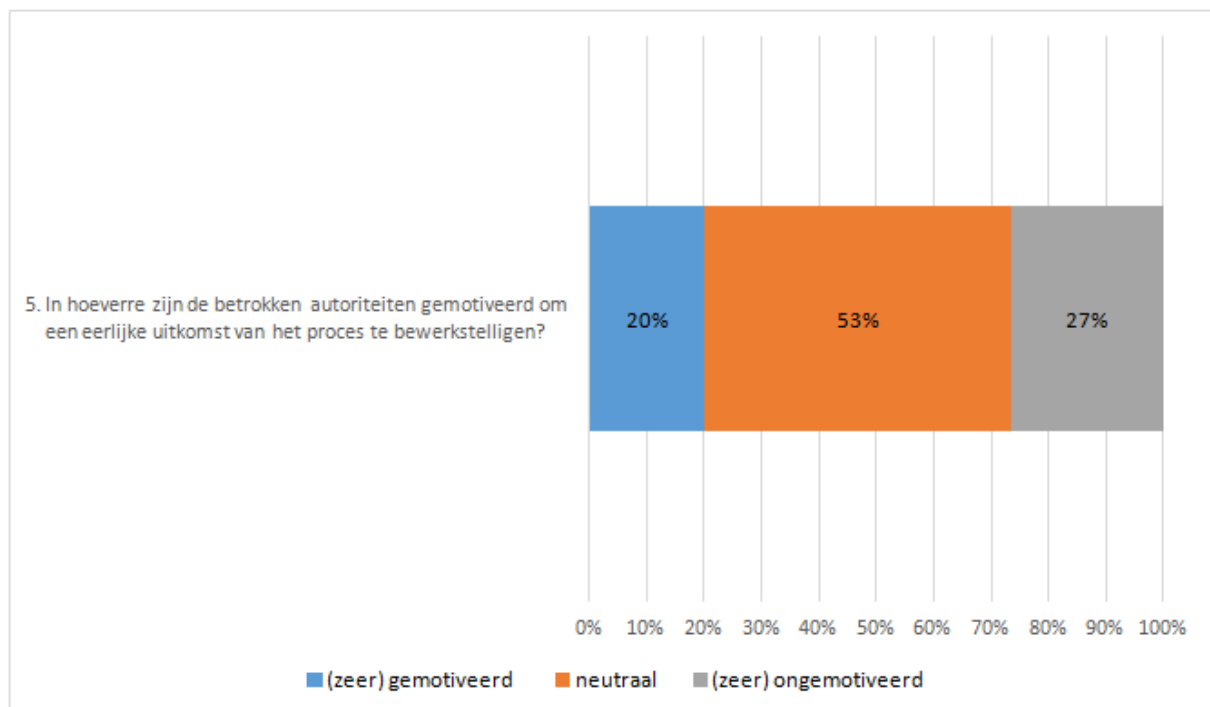
Figuur 4.4 Uitleg van de ZSM-procedure (n = 16)

4.2.5 Motivatie betrokken autoriteiten

“In hoeverre zijn de betrokken autoriteiten gemotiveerd om een eerlijke uitkomst van het proces te bewerkstelligen?”

(1 = zeer gemotiveerd, 5 = zeer ongemotiveerd)

De vraag naar de motivatie van betrokken partijen die betrokken zijn bij de ZSM-procedure heeft de hoogste score op antwoordmogelijkheid “neutraal” gescoord van de gehele online vragenlijst. Meer dan de helft van de respondenten (53%) heeft voor deze optie gekozen. Verder is opvallend dat aan beide kanten van de antwoordmogelijkheden niet is geantwoord op de meest extreme antwoorden. Geen van de respondenten heeft gekozen voor de optie “zeer gemotiveerd” of “zeer ongemotiveerd”. De data verkregen door het stellen van deze vraag in de online vragenlijst zal worden gebruikt om een oordeel te kunnen geven over de distributieve rechtvaardigheid. Daarnaast geeft het ook een verklaring voor de factor “motivatie van de autoriteiten” zoals omschreven door Tyler (2006).

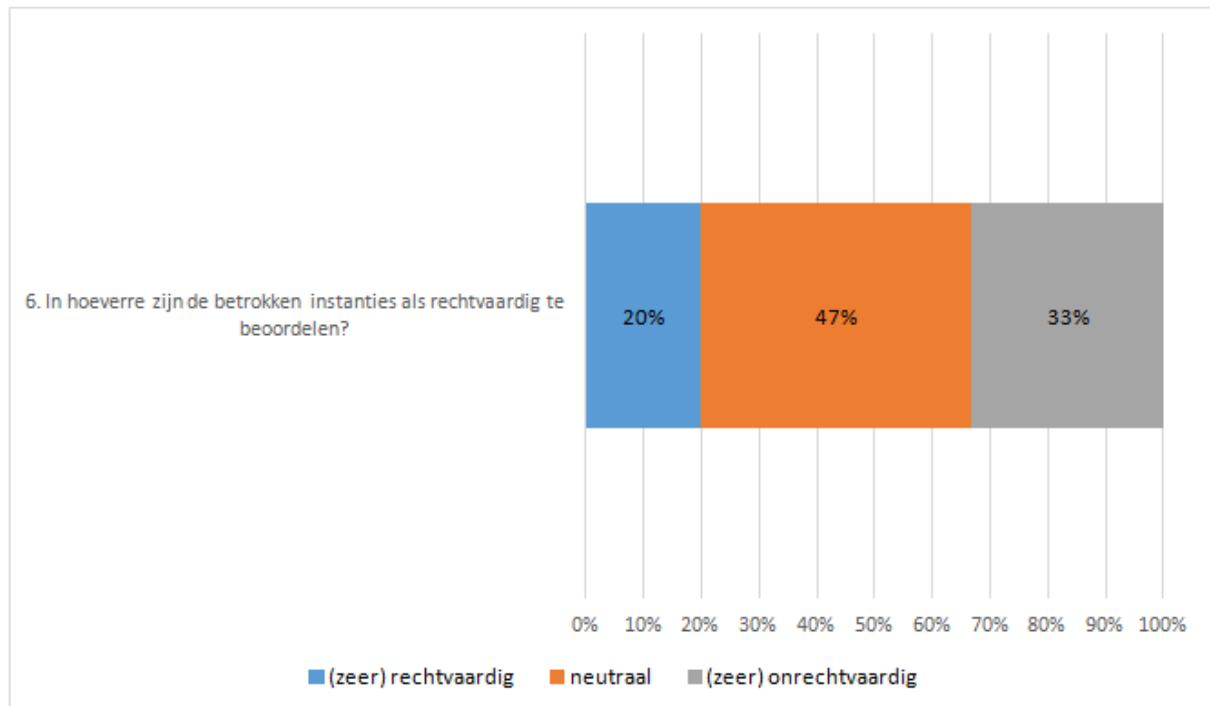
Figuur 4.5 Motivatie betrokken autoriteiten (n = 15)

4.2.6 Rechtvaardigheid betrokken instanties

“In hoeverre zijn de betrokken instanties als rechtvaardig te beoordelen?”

(1 = zeer rechtvaardig, 5 = zeer onrechtvaardig)

De data verkregen door middel van deze vraag lijkt sterk op de data verkregen door de vorige vraag van deze online vragenlijst. Wederom heeft geen van de respondenten gekozen voor een van de twee meest extreme antwoordmogelijkheden, in dit geval “zeer rechtvaardig” of “zeer onrechtvaardig”. Advocaten beantwoorden deze vraag even vaak positief (20%) als vraag 5. Wel is er een verschuiving naar een meer negatievere beoordeling (33% tegenover 27% bij de vorige vraag)

Figuur 4.6 Rechtvaardigheid betrokken instanties (n = 15)

4.2.7 Rechtstatelijke beginselen

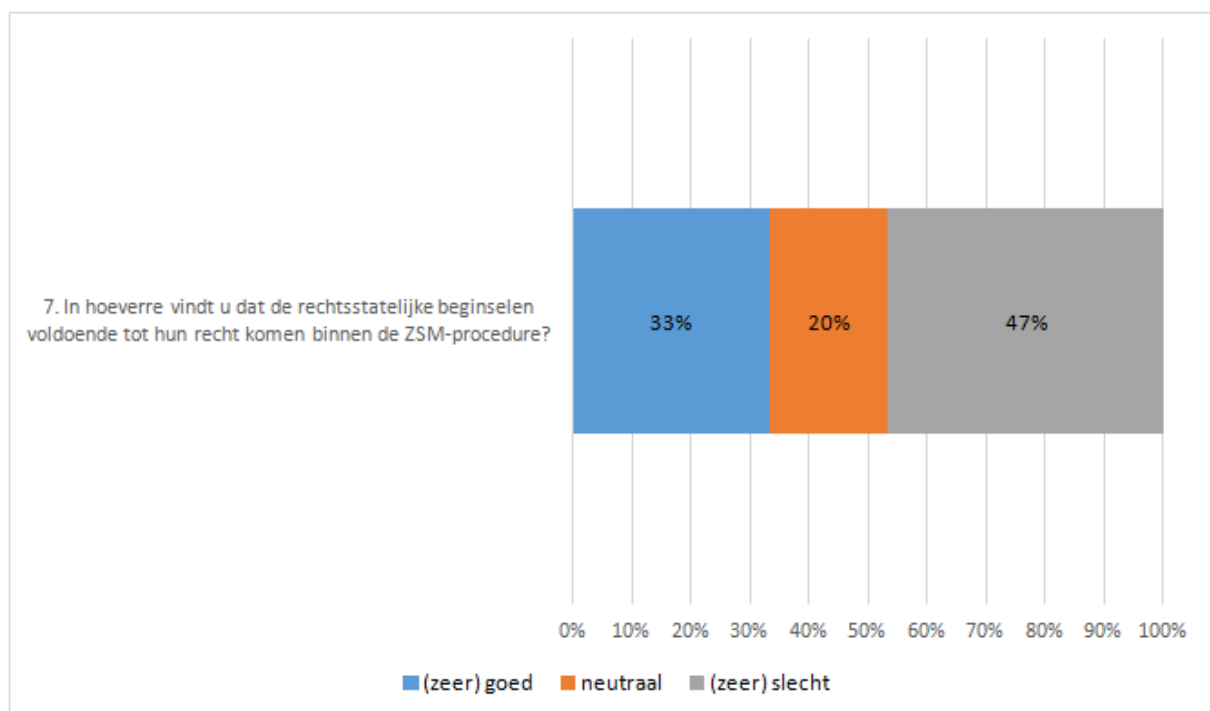
“In hoeverre vindt u dat de rechtsstatelijke beginselen voldoende tot hun recht komen binnen de ZSM-procedure?”

(1 = zeer goed, 5 = zeer slecht)

Bijna de helft (47%) van de advocaten vindt dat de rechtstatelijke beginselen onvoldoende tot hun recht komen binnen de ZSM-procedure. Meer dan een kwart van de ondervraagde advocaten (26,7%) heeft deze vraag zelfs met “zeer slecht” beantwoord. Slechts 33% komt tot het oordeel goed, waarbij vermeld moet worden dat geen van de respondenten met “zeer goed” heeft geantwoord. Deze antwoorden zullen worden gebruikt als verklaring voor de factoren “eerlijkheid van de verdachten” en “ethiek” zoals omschreven door Tyler (2006).

33%

van de advocaten vindt dat de rechtstatelijke beginselen goed tot hun recht komen in de ZSM-procedure.

Figuur 4.7 Rechtstatelijke beginselen (n = 15)

4.2.8 Mogelijkheid tot verdediging

“In hoeverre is er voor de verdachte voldoende mogelijkheid tot verdediging?”

(1 = zeer goed, 5 = zeer slecht)

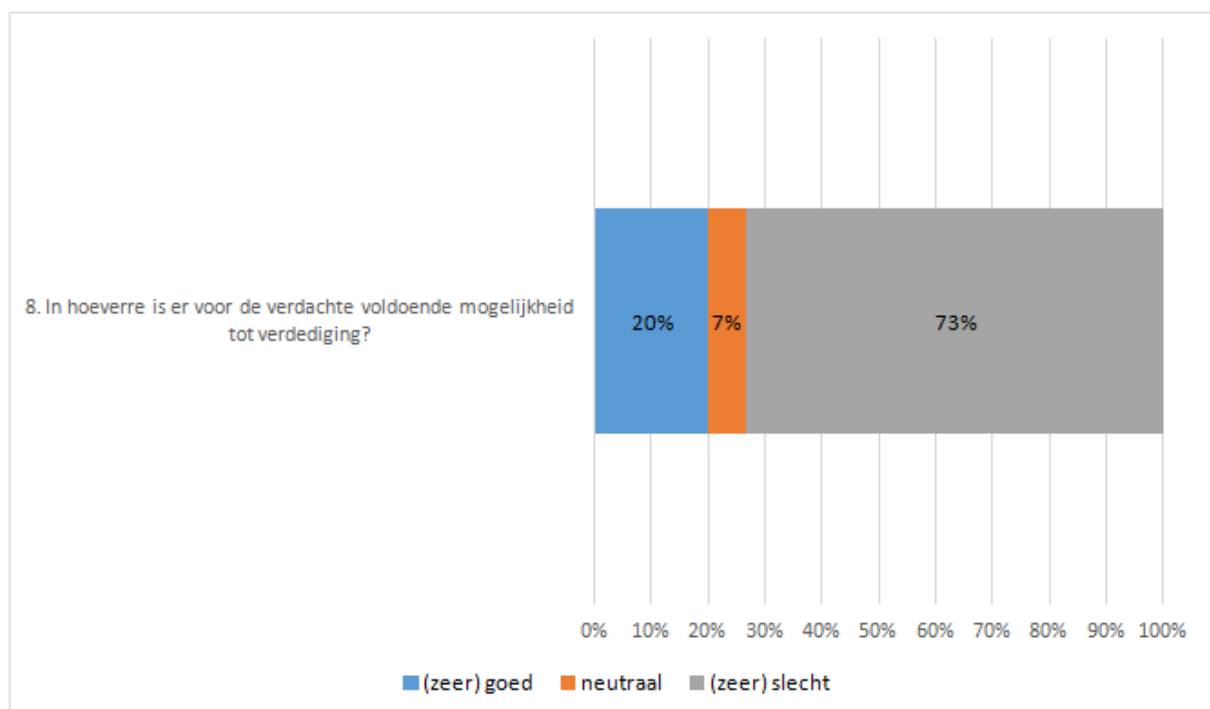
De data verkregen door het stellen van deze vraag in de online vragenlijst geeft een verklaring voor de factor “mogelijkheid tot verdediging” zoals omschreven door Tyler (2006).

Op de vraag naar de mogelijkheid tot verdediging van de verdachte binnen de ZSM-procedure is het meest negatief antwoord gegeven. Dit terwijl deze vraag bijna rechtstreeks vraagt naar wat een advocaat hoort te doen, namelijk het bijstaan van een verdachte in zijn of haar verdediging.

Uit figuur 4.8 is op te maken dat slechts 20% van de respondenten een positief antwoord op deze vraag heeft gegeven. Wederom is de optie “zeer goed” door geen van de respondenten gekozen. Maar liefst 73% van de ondervraagde advocaten vindt de mogelijkheid tot verdediging (zeer) slecht.

73%

van de advocaten vindt de mogelijkheid tot verdediging binnen de ZSM-procedure (zeer) slecht.

Figuur 4.8 Mogelijkheid tot verdediging (n = 15)

4.2.9 Mogelijk tot het rechtzetten van fouten

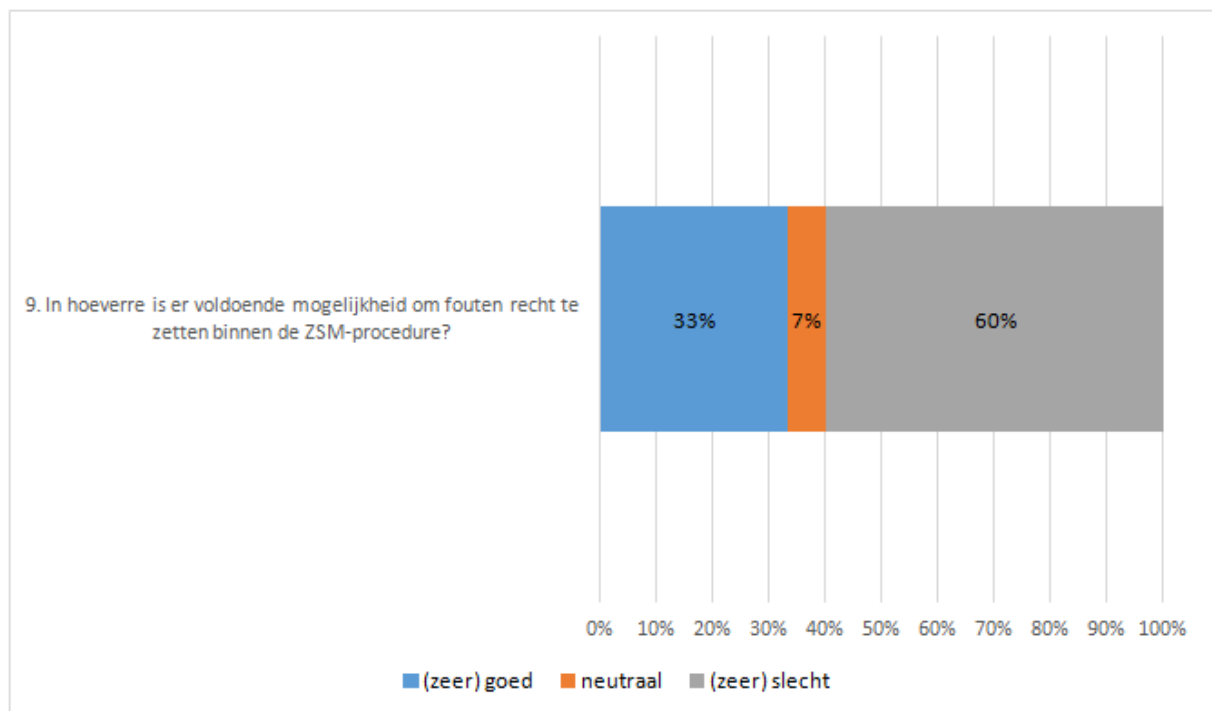
“In hoeverre is er voldoende mogelijkheid om fouten recht te zetten binnen de ZSM-procedure?”

(1 = zeer goed, 5 = zeer slecht)

De data verkregen door het stellen van deze vraag in de online vragenlijst geeft een verklaring voor de factor “correctie mogelijkheid” zoals omschreven door Tyler (2006).

Over de mogelijkheid tot het rechtzetten van fouten binnen de ZSM-procedure zijn de advocaten wederom niet positief. Meer dan de helft (60%) van de advocaten geeft aan deze mogelijkheid (zeer) slecht te vinden. Een klein deel (7%) staat hier neutraal in tegenover 33% van de advocaten dat vindt dat er voldoende mogelijkheid is om fouten recht te kunnen zetten.

60% van de advocaten vindt de mogelijkheid tot het rechtzetten van fouten binnen de ZSM-procedure (zeer) slecht.

Figuur 4.9 Mogelijkheid tot het rechtzetten van fouten (n = 15)

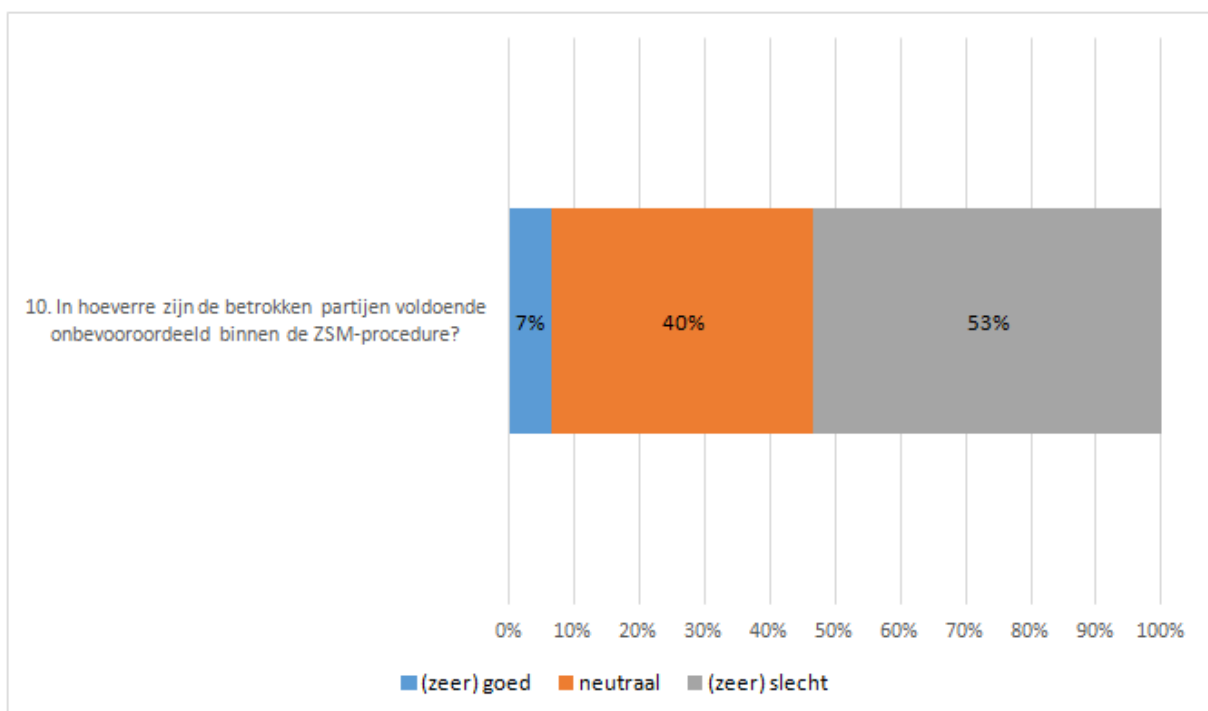
4.2.10 Onbevooroordeeldheid betrokken partijen

“In hoeverre zijn de betrokken partijen voldoende onbevooroordeeld binnen de ZSM-procedure?”

(1 = zeer goed, 5 = zeer slecht)

De data verkregen door het stellen van deze vraag in de online vragenlijst geeft een verklaring voor de factor “onbevooroordeeldheid” zoals omschreven door Tyler (2006).

Slechts 7% procent van de ondervraagde advocaten geeft aan de partijen die betrokken zijn bij een ZSM-procedure voldoende onbevooroordeeld te vinden. Uit figuur 4.10 is af te lezen dat maar liefst 53% van de advocaten bij het beantwoorden van deze vraag heeft gekozen voor het antwoord (zeer) slecht. Hierbij moet wel opgemerkt worden dat ook een groot deel van de respondenten (40%) een neutraal antwoord heeft gegeven.

Figuur 4.10 Onbevooroordeeldheid betrokken partijen (n = 15)

4.2.11 Beoordeling kwaliteit van de beslissingen

“Hoe beoordeelt u de kwaliteit van de beslissingen binnen een ZSM-procedure?”

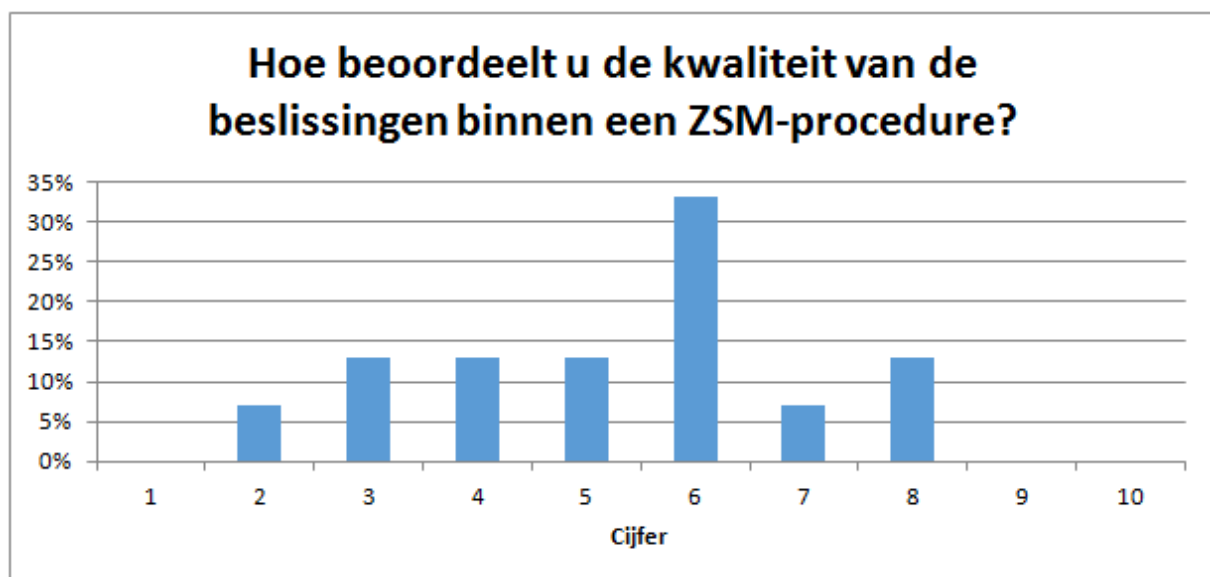
(Rapportcijfer op een schaal van 1 tot 10)

De data verkregen door het stellen van deze vraag in de online vragenlijst geeft een verklaring voor de factor “kwaliteit van de beslissing” zoals omschreven door Tyler (2006).

Advocaten geven de kwaliteit van de beslissingen binnen de ZSM-procedure maximaal een 8, tegenover een 2 als laagste cijfer. Hoewel de meeste respondenten de kwaliteit van de beslissingen een 6 geeft, komt het gemiddelde oordeel niet tot een voldoende. Het gemiddelde van alle cijfers die advocaten gegeven hebben naar aanleiding van de vraag naar de kwaliteit van de beslissingen die worden genomen binnen een ZSM-procedure is een 5,3.

5,3

Het gemiddelde cijfer dat advocaten de kwaliteit van de beslissingen binnen de ZSM-procedure geven .

Figuur 4.11 Beoordeling kwaliteit van de beslissingen (n = 15)

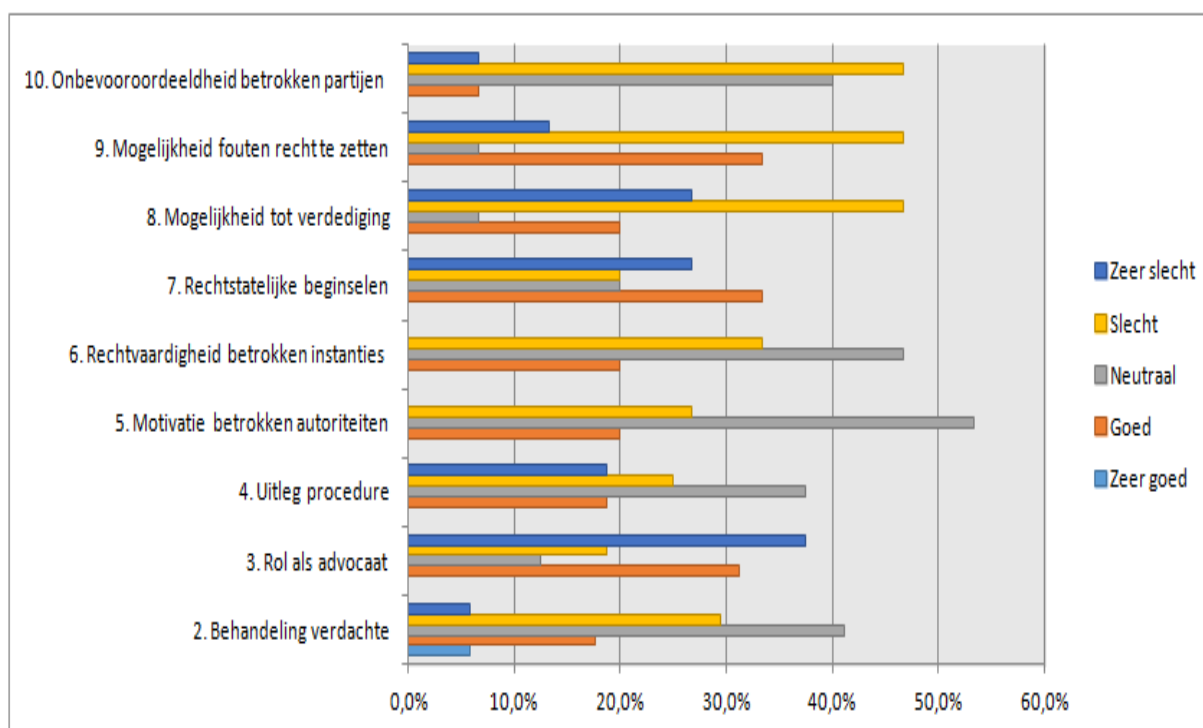
4.2.12 Vergelijking

In figuren 4.12 en 4.13 zijn alle vragen (vraag 2 tot en met 10) waarbij respondenten moesten antwoorden met behulp van een schaal van 1 tot 5 gecombineerd. Hierdoor ontstaat een overzicht waarbij een aantal scores in het oog springen.

Door de uitkomsten gecombineerd te presenteren is duidelijk te zien dat slechts bij 1 van de 9 vragen door respondenten is gekozen voor de meest positieve antwoordcategorie. Daarentegen is bij 7 van de 9 vragen wel gebruik gemaakt van de meest negatieve antwoordcategorie.

Vraag 7 en 9 werden door het 33% van de advocaten als goed beoordeeld. Geen enkele andere vraag kwam tot een hoger percentage. Bij vraag 9 staat daar een percentage van 60% (zeer) slecht tegenover. Omdat dit percentage bij vraag 7 'slechts' 47% is kan deze vraag als meest positief worden beoordeeld.

Vraag 9 is door maar liefst 73% van de advocaten beantwoord met (zeer)slecht en hiermee de slechtst scorende vraag.

Figuur 4.12 Vergelijking alle vragen met een 5-punt antwoordmogelijkheid

	Zeer goed	Goed	Neutraal	Slecht	Zeer slecht
2. Behandeling verdachte	5,9%	17,6%	41,2%	29,4%	5,9%
3. Rol als advocaat	0%	31,3%	12,5%	18,8%	37,5%
4. Uitleg procedure	0%	18,8%	37,5%	25%	18,8%
5. Motivatie betrokken autoriteiten	0%	20%	53,3%	26,7%	0%
6. Rechtvaardigheid betrokken instanties	0%	20%	46,7%	33,3%	0%
7. Rechtstatelijke beginselen	0%	33,3%	20%	20%	26,7%
8. Mogelijkheid tot verdediging	0%	20%	6,7%	46,7%	26,7%
9. Mogelijkheid fouten recht te zetten	0%	33,3%	6,7%	46,7%	13,3%
10. Onbevooroordeeldheid betrokken partijen	0%	6,7%	40%	46,7%	6,7%

Figuur 4.13 Tabel alle vragen met een 5-punt antwoordmogelijkheid

4.2.13 Toevoegingen respondenten

Zoals aangegeven kregen respondenten voor het versturen van de ingevulde vragenlijst de optie om in een daarvoor opgesteld tekstvak toevoegingen te schrijven. Een aantal respondenten heeft van deze optie gebruik gemaakt. Hoewel dit onderzoek vooral gebruik zal maken van de gekwantificeerde data uit de online vragenlijst, wordt deze tekst hier wel gepresenteerd. Het geeft een goede aanvulling om een inkijk te krijgen op de manier waarop advocaten tegen de ZSM-procedure aankijken. De ingevulde tekst is, waar nodig om anonimiteit te waarborgen aangepast, hieronder gepresenteerd.

1. *"Als advocaat sta je buiten de ZSM-procedure. Weliswaar kun je met de ZSM-officier bellen, maar voordien kon je ook met de zogenaamde weekdienst bellen. Als advocaat zie ik daarom geen verschil tussen de oude werkwijze en de nieuwe werkwijze. Tijdens een voorlichtingsmiddag kreeg ik (ook) de bevestiging dat ZSM meer iets is van de politie en het Openbaar Ministerie dan voor de advocatuur."*
2. *"Het is ongelooflijk jammer dat er geen piket ZSM meer is (pilot liep in Utrecht) dat had zoveel meerwaarde en werkte ook goed. ZSM zonder verdediging doet afbreuk aan de rechtstaat temeer daar het OM uitgaat van zijn eigen beleidsregels en niet kiest voor de basis van de LOVS richtlijnen en daar zit een verschil in! Kan een groot verschil uitmaken als het later gaat om het aanvragen van een VOG."*
3. *"Als de betrokken partijen (OvJ en raadsman) voldoende actief zijn en met elkaar communiceren is de ZSM-procedure een goed gebalanceerde rechtsgang met een snelle en duidelijke uitkomst van een strafzaak. De keuze om de zaak aan de rechter voor te leggen bestaat voor de gevallen waarin het OM en de verdediging niet op één lijn liggen. In de pilot "advocaat op ZSM" in Breda is mijn ervaring (als lid van de projectgroep) dat het wantrouwen van de politie richting de advocaat een te grote rol speelt, in die zin dat er een strijd lijkt te worden gevoerd tegen de advocaat die ten onrechte wordt beschuldigd van het ompraten van een verdachte om gebruik te maken van zijn consultatierecht en verhoorbijstand. Van deze strijd lijkt de verdachte, die hierdoor potentieel wezenlijke rechten wordt ontnomen, het slachtoffer te worden. Gebrek aan kennis bij de politie omtrent de rechten van de verdachte, de rol en ethiek van de advocaat en de waarde die de advocatuur - ook in de visie van het OM - heeft in het strafproces, alsmede de wens een zaak snel "rond" te krijgen, is hier in grote mate debet aan. "*
4. *"De grootste kritiek zit hem in het feit dat de verdediging van de verdachte niet meedoet aan het zsm overleg en dat kansloze zaken via een OM-beschikking toch op het bord van de verdachte wordt gelegd. Als die geen verzet aantekent, is er sprake van een onherroepelijke beslissing en heeft hij een strafblad met alle gevolgen van dien."*

5. Een aantal punten:

- *“ Strafbeschikkingen worden lukraak aangeboden, naderhand blijkt bij verzet dat er veel te weinig bewijs bestaat;*
- *Uitleg bij strafbeschikkingen is volstrekt onvoldoende, verdachte denkt dat hij of zij de strafzaak "afkoopt" zonder strafblad;*
- *Advocaten worden totaal niet op de hoogte gebracht van de afdoeningsbeslissingen en worden niet betrokken bij de besluitvorming*
- *Verdachten met grote problematiek worden gewoon weer in vrijheid gesteld -dus zonder voorgeleiding- met als gevolg recidive”*

6. *"Te weinig oog voor belangen verdachten, te weinig tijd voor eventueel aanvullend onderzoek of horen getuigen en ook te weinig onbevooroordeelde houding om bij afwijkende verklaring van de verdachte bereid te zijn aanvullend onderzoek te doen. Daarnaast, bij bijvoorbeeld bekende verdachten, zijn die verdachten slechter af bij een ZSM procedure met bijvoorbeeld strafbeschikking dan bij een gang naar de PR, omdat het OM in veel zaken hogere straffen oplegt dan waar rechters bij de LOVS-richtlijnen vanuit gaan en er bovendien weinig ruimte lijkt voor maatwerk."*

5. Conclusie

5.1 Conclusie

In dit onderzoek is getracht in kaart te brengen hoe advocaten de ZSM-procedure beoordelen. Er is de afgelopen jaren veel aandacht geweest voor (de ontwikkeling van) deze procedure. Veel aandacht en onderzoek zijn uitgegaan naar de betrokken ketenpartners zoals het OM. Doel van dit onderzoek was de tot mening te peilen van de partij buiten deze keten, namelijk de advocaten. Hoe rechtvaardig vinden advocaten de ZSM-procedure?

5.1.1 Literatuuronderzoek

Het onderzoek is gestart met een beschrijving van de meest relevante theorieën op het gebied van rechtvaardigheid. Hiermee is antwoord gegeven op de deelvraag:

“Welke factoren dragen blijkens de wetenschappelijke literatuur bij aan de beoordeling van het concept rechtvaardigheid?”.

Uit de wetenschappelijke literatuur is gebleken dat het concept rechtvaardigheid in de laatste 3 à 4 decennia sterk ontwikkeld is. Als meest complete en representatieve conceptualisering van rechtvaardigheid geldt het model van Colquitt (2001). Uit het onderzoek van Colquitt (2001) blijkt het concept rechtvaardigheid te onderscheiden naar 4 typen, met elk verklarende factoren. Het type gebruikt in dit onderzoek is procedurele rechtvaardigheid, aangezien onderzoek wordt gedaan naar de rechtvaardigheidsbeleving van een procedure. De bij het onderzoek van Colquitt (2001) horende gestandaardiseerde vragenlijst wordt in verder onderzoek consequent aangenomen en heeft om deze reden ook de basis gevormd voor de vragenlijst gebruikt in dit onderzoek.

Naast bovengenoemd onderzoek bleek ook de theorie van Tyler (2006) ook van fundamenteel belang bij het onderzoek naar (procedurele) rechtvaardigheid. In *“Why people obey the Law”* komt Tyler tot een lijst van zeven factoren van een procedure die een significante, onafhankelijke invloed hebben op het oordeel van een persoon over een proces. Deze zeven aspecten, gerangschikt op van meest tot minst belangrijk, zijn in combinatie met de vragen uit eerder genoemd onderzoek van Colquitt (2001) vertaald naar vragen in de online vragenlijst.

5.1.2 Online vragenlijst

Nadat vanuit de onderzochte literatuur en bijbehorende theorieën een vragenlijst is opgesteld en verstuurd onder een willekeurig geselecteerde groep advocaten is de verkregen respons geanalyseerd. Deze paragraaf zal voortbouwen op de onderzoeksresultaten zoals uitvoerig weergegeven in het vorige hoofdstuk. Met behulp van het grootste gedeelte van de vragen hebben we de procedurele rechtvaardigheid kunnen meten. Alvorens de conclusie over dit type rechtvaardigheid gepresenteerd zullen worden, behandelen we eerst kort de 3 andere typen rechtvaardigheid.

Door analyse van de vraag in hoeverre de procedure uitgelegd werd aan een verdachte kunnen we concluderen dat het grootste deel van de advocaten de uitleg als (zeer) slecht beoordeeld. Dit houdt in dat advocaten op basis van deze vraagstelling de informatieve rechtvaardigheid binnen de ZSM-procedure als onvoldoende aanwezig beoordelen.

Wat betreft de interpersoonlijke rechtvaardigheid is er geen duidelijk verschil te constateren. Bij het vragen naar de behandeling van de verdachte in de ZSM-procedure gaf weliswaar een groter deel van de advocaten aan deze als (zeer) slecht te beoordelen dan als zeer (goed). Toch is dit verschil,

met het oog op de neutrale antwoordcategorie te klein om te kunnen concluderen dat de interpersoonlijke rechtvaardigheid onvoldoende aan bod komt binnen de ZSM-procedure.

De distributieve rechtvaardigheid krijgt van de advocaten een onvoldoende. Het gemiddelde van de cijfers die advocaten voor deze vorm van rechtvaardigheid gegeven hebben komt neer op een 5,3. Volgens advocaten is distributieve rechtvaardigheid dus onvoldoende aanwezig.

Wat betreft de beoordeling van de procedurele rechtvaardigheid van de ZSM-procedure blijkt dat op geen van de zeven punten van Tyler goed wordt gescoord. Elk van de punten krijgt in meer of mindere mate een (zeer) slechte beoordeling van de advocaten. Het meest in het oog springende punt is hierbij *“mogelijkheid tot verdediging”*. Dit is volgens de lijst met factoren van Tyler (2006) de vierde belangrijkste factor qua invloed op de procedurele rechtvaardigheid. Tegelijkertijd is dit de factor waarin de verdediging rechtstreeks wordt benoemd en een advocaat dus het meest invloed op zou kunnen hebben. Tekenend is dat deze factor het slechtste oordeel van de advocaten krijgt.

Hoewel het lastig is om conclusies te trekken uit de toevoegingen die advocaten hebben gegeven na het invullen van de enquête, illustreren deze opmerkingen over de gehele linie de grote onvrede over de ZSM-procedure zoals gemeten in dit onderzoek. In slechts een van de gevallen belicht een respondent een in potentie positieve kant van de ZSM-procedure. Verder wordt vooral geconcludeerd dat er te weinig aandacht is voor het belang van en de gevolgen voor de verdachte en wordt de advocaat weinig tot niet meegenomen in het gehele beslissingsproces. Ook benadrukken meerdere advocaten een spanning tussen het OM en de politie enerzijds en de advocaat anderzijds.

Met de bovenstaande uiteenzetting van de gevonden verbanden kan de hoofdvraag *“Hoe rechtvaardig achten advocaten de ZSM-procedure?”* beantwoord worden. Vrijwel zonder uitzondering laten de advocaten zich erg negatief uit over de rechtvaardigheid van de ZSM-procedure. Bij elke gestelde vraag in de enquête geeft een groter deel van de advocaten een negatief antwoord dan positief. Het gemiddelde cijfer voor de rechtvaardigheid van de ZSM-procedure van een 6,1 is het enige gematigd positieve aspect dat gevonden is naar aanleiding van dit onderzoek.

5.2 Discussie

Voor we kunnen beginnen aan een goede discussie moet gezegd worden dat bij de externe validiteit van dit onderzoek een kleine kanttekening moet worden geplaatst. De lezer van het onderzoek moet er rekening mee houden dat gezien het geringe aantal respondenten voorzichtig moet worden gedaan met het generaliseren van de uitkomsten. Het onderzoek geeft wel een goede eerste indruk over hoe een (kleine) steekproef van advocaten denkt over (de rechtvaardigheid van) de ZSM-procedure.

De gevonden resultaten zijn niet volledig in overeenstemming met de verwachtingen die bij aanvang van het onderzoek zijn opgesteld. Hoewel te verwachten is dat advocaten anders, en ook kritischer, naar de rechtvaardigheid binnen de ZSM-procedure kijken, heeft dit onderzoek een erg negatieve kijk op de procedure blootgelegd. Doordat veel onderzoek dat is gedaan naar de ZSM-procedure betrekking heeft op de ketenpartners, en niet op externe partijen zoals advocaten, lijkt de procedure een groot succes. Deze positieve stemming is door de enquête gehouden in dit onderzoek enigszins getemperd.

We kunnen dus stellen dat het doel van het onderzoek is gehaald. Namelijk een inkijk krijgen in de rechtvaardigheidsbeleving van advocaten binnen de ZSM-procedure. We hebben gezien dat mede doordat de advocaat (ten opzichte van bijvoorbeeld OM en politie) buiten de procedure staat, en er ook buiten wordt gehouden een sterk verminderd oordeel heeft over deze rechtvaardigheid.

5.3 Beperkingen

Uiteraard heeft het onderzoek ook een aantal beperkingen. Hoewel het de analyse in dit onderzoek vergemakkelijkt heeft, en dit gezien de korte tijdsspanne ook noodzakelijk was, is het gebruik van alleen een online vragenlijst soms lastig gebleken. Doordat de antwoorden gekwantificeerd zijn is het niet te achterhalen wat het verhaal en de motivatie van de advocaat achter dit antwoord is. Voor het meten van een mate van rechtvaardigheidsbeleving zou dit wel interessant zijn.

Wat betreft de vragenlijst is het erg positief gebleken deze te baseren op gestandaardiseerde vragenlijsten uit gerenommeerd wetenschappelijk onderzoek rondom rechtvaardigheid. De opgestelde vragenlijst is met opzet kort gehouden, wat heeft geresulteerd dat veel factoren van rechtvaardigheid slechts door middel van een of twee vragen zijn gemeten.

De tijdslimiet van dit onderzoek heeft tevens gezorgd voor het moeten stoppen van de dataverzameling op een bepaald punt in de tijd. Wanneer er een langere periode van onderzoek had plaatsgevonden, konden er meer respondenten verzameld worden. Daarentegen was dit bij aanvang van het onderzoek al duidelijk en is de insteek van dit onderzoek altijd geweest om een eerste inzicht te krijgen in de rechtvaardigheidsbeleving van advocaten. Dit is zeer zeker gelukt.

5.4 Aanbevelingen

Vanuit de resultaten van dit onderzoek kunnen enkele aanbevelingen worden gedaan voor eventueel vervolgonderzoek. Ondanks de resultaten uit dit onderzoek zijn niet alle vragen rondom rechtvaardigheid beantwoord. Vervolgonderzoek zal plaats moeten vinden onder een grotere groep advocaten om in te kunnen schatten of deze resultaten breed gedragen worden onder alle advocaten die te maken hebben met de ZSM-procedure.

De vragenlijst uit dit onderzoek is gebaseerd op gestandaardiseerde vragen uit wetenschappelijke literatuur. Hierdoor kan deze gebruikt worden in vervolgonderzoek. Wel is het raadzaam om het aantal vragen van deze vragenlijst uit te breiden. Hierdoor kan door middel van meerdere (controle)vragen gevraagd worden naar dezelfde verklarende factor.

Aan het einde van de online vragenlijst kregen advocaten de optie om enkele aanvullingen te noteren alvorens zij de antwoorden verstuurden. Hier is door een aantal advocaten dankbaar gebruik van gemaakt. Hoewel deze antwoorden bruikbaar waren voor dit onderzoek doordat hierdoor een sterk beeld naar voren kwam over de negatieve kijk van advocaten op de procedure, riep het ook nieuwe vragen op. Het blijkt dat advocaten veel te vertellen hebben over hun kijk op de ZSM-procedure, en dit ook willen doen. Vervolgonderzoek zou, behalve gebruik van een gestandaardiseerde vragenlijst, ook gebruik kunnen maken van interviews. Door middel van deze interviews kunnen onder andere de uit de vragenlijst verkregen data worden gecontroleerd.

Bibliografie

Adams, J. S. (1964). Inequity in social exchange. In L. Berkowitz & M. P. Zanna (Eds.), *Advances in experimental social psychology* (Vol. 2). New York [etc.]: Academic Press

Babbie, E. (2010). *The Practice of Social Research* (12th edition ed.). Belmont, CA: Wadsworth/Thomson Learning.

Barendrecht, J. M. (2009). *Verantwoording van rechtspraak richting burger*. Justitiële verkenningen: Documentatieblad van het Ministerie van Justitie, 35(4), 15-30.

Bies, R. J., & Moag, J. S. (1986). Interactional Justice: Communication Criteria of Fairness. In R. J. Lewicki, B. H. Shappard & M. H. Bazerman (Eds.), *Research on Negotiations in Organizations* (Vol. 1, pp. 43-55). Greenwich, CT: JAI Press

Colquitt, J. A. (2001). *On the dimensionality of organizational justice: a construct validation of a measure*. *Journal of Applied Psychology*, 86 (3), 386- 400.

Colquitt, J. A., Canlon, D. E., Wesson, M. J., Porter, C. O. L. H., & Ng, K. Y. (2001). *Justice at the millennium: a meta-analytic review of 25 years of organizational justice research*. *Journal of Applied Psychology*, 86, 425-445.

Klaming, L., & Giessen, I. (2008). Access to justice: The quality of the procedure. (TISCO Working Paper Series; Vol. 002/2008). onbekend: Tilburg Institute for Interdisciplinary Studies of Civil Law and Conflict Resolution Systems (TISCO).

Jacobs, van der Giessen, Brein, Bayerl, Verbaan en Thuis (2015). *Eindrapportage Werkwijze ZSM en Rechtsbijstand*. Rotterdam: Erasmus Universiteit.

Leventhal, G. S. (1980). What should be done with Equity Theory? New Approaches to the Study of Fairness in Social Relationships. In K. J. Gergen, M. S. Greenberg & R. H. Willis (Eds.), *Social exchange: advances in theory and research* (pp. 27-55). New York, London: Plenum Press

Van der Linden, J. (2008). Zitten, luisteren en schikken: Rechtvaardigheid en doelbereik bij de comparitie na antwoord. *Raad voor de Rechtspraak Research Memoranda*,(5).

Thibaut, J., & Walker, L. (1975). *Procedural justice: a psychological analysis* Hillsdale, N.J Erlbaum.

Tyler, T. R. (2006). *Why people obey the law*. Princeton University Press.

Tyler, T. R., & Huo, Y. J. (2002). *Trust in the law*. New York: Russell Sage Foundation.

Veiligheidshuizen (2013), *ZSM - Zo Spoedig, Slim, Simpel, Samen Mogelijk*, Geraadpleegd op 16 oktober 2016, van http://www.veiligheidshuizen.nl/achtergrond/zsm-zo-spoedig-slim-simpel-samen-mogelijk#.WAcnS_mLSUk

Van Velthoven, B. C. J. (2011). Over het relatieve belang van een eerlijke procedure: procedurele en distributieve rechtvaardigheid in Nederland. *Rechtsgeleerd Magazijn Themis*, 1, 7-16.

Bijlage 1: Gestandaardiseerde vragenlijst Klaming en Giessen (2008)

Satisfaction with the legal system and compliance with rules (Adopted from Colquitt, 2001) *(5-point scale)*

1. Please indicate your overall impression of the fairness of the procedure.
2. Please indicate how satisfied you are with the legal system.

Satisfaction with the authority (Adopted from Colquitt, 2001) *(5-point scale)*

1. Please indicate how satisfied you are with the authority.
2. Please indicate how fairly you were treated by the authority.
3. Please indicate how trustworthy you find the authority.
4. Please indicate whether you would rely on the authority to resolve a conflict in the future.

Procedural justice (Adopted from Colquitt, 2001). During the procedure, to what extent: *(5-point scale)*

1. Have you been able to express your views and feelings during the procedure?
2. Have you had influence over the outcome arrived at by the procedure?
3. Have the same rules been applied to you and the other party?

Interpersonal justice (Adopted from Colquitt, 2001) During the procedure, to what extent: *(5-point scale)*

1. Has the neutral person treated you in a polite manner?
2. Has the neutral person treated you with dignity?
3. Has the neutral person treated you with respect?
4. Has the neutral person made any improper remarks or comments?

Informational justice (Adopted from Colquitt, 2001) During the procedure, to what extent: *(5-point scale)*

1. Has the neutral person been honest in his/her communication with you?
2. Has the neutral person explained the procedure thoroughly?
3. Were the neutral person's explanations regarding the procedure reasonable? Did you understand the explanations?
4. Has the neutral person communicated details about the procedure in a timely manner?
5. Has the neutral person seemed to tailor his/her communication to your specific needs?

Bijlage 2: Schematische weergave online vragenlijst (enquête)

Beoordeling ZSM-procedure door advocaten

“Bedankt voor uw deelname aan dit onderzoek naar de beoordeling van de ZSM-procedure door advocaten. We waarderen uw bijdrage.

Het invullen van deze enquête zal ongeveer 5 minuten duren. Uiteraard wordt de anonimiteit van de respondenten binnen het onderzoek gegarandeerd. Klik op de knop om te beginnen aan de enquête!”

1. Hoe rechtvaardig vindt u de ZSM-procedure?

- ☐ 1 (1)
- ☐ 2 (2)
- ☐ 3 (3)
- ☐ 4 (4)
- ☐ 5 (5)
- ☐ 6 (6)
- ☐ 7 (7)
- ☐ 8 (8)
- ☐ 9 (9)
- ☐ 10 (10)

2. In hoeverre wordt de verdachte goed genoeg behandeld?

- ☐ Zeer goed (1)
- ☐ Goed (2)
- ☐ Neutraal (3)
- ☐ Slecht (4)
- ☐ Zeer slecht (5)

3. In hoeverre komt u in uw rol als advocaat voldoende tot uw recht binnen de ZSM-procedure?

- ☐ Zeer goed (1)
- ☐ Goed (2)
- ☐ Neutraal (3)
- ☐ Slecht (4)
- ☐ Zeer slecht (5)

4. In hoeverre wordt de procedure voldoende uitgelegd aan de verdachte?

- ☐ Zeer goed (1)
- ☐ Goed (2)
- ☐ Neutraal (3)
- ☐ Slecht (4)
- ☐ Zeer slecht (5)

5. In hoeverre zijn de betrokken autoriteiten gemotiveerd om een eerlijke uitkomst van het proces te bewerkstelligen?

- ☐ Zeer gemotiveerd (1)
- ☐ Gemotiveerd (2)
- ☐ Neutraal (3)
- ☐ Ongemotiveerd (4)
- ☐ Zeer ongemotiveerd (5)

6. In hoeverre zijn de betrokken instanties als rechtvaardig te beoordelen?

- ☐ Zeer rechtvaardig (1)
- ☐ Rechtvaardig (2)
- ☐ Neutraal (3)
- ☐ Onrechtvaardig (4)
- ☐ Zeer onrechtvaardig (5)

7. In hoeverre vindt u dat de rechtsstatelijke beginselen voldoende tot hun recht komen binnen de ZSM-procedure?

- ☐ Zeer goed (1)
- ☐ Goed (2)
- ☐ Neutraal (3)
- ☐ Slecht (4)
- ☐ Zeer slecht (5)

8. In hoeverre is er voor de verdachte voldoende mogelijkheid tot verdediging?

- ☐ Zeer goed (1)
- ☐ Goed (2)
- ☐ Neutraal (3)
- ☐ Slecht (4)
- ☐ Zeer slecht (5)

9. In hoeverre is er voldoende mogelijkheid om fouten recht te zetten binnen de ZSM-procedure?

- ☐ Zeer goed (1)
- ☐ Goed (2)
- ☐ Neutraal (3)
- ☐ Slecht (4)
- ☐ Zeer slecht (5)

10. In hoeverre zijn de betrokken partijen voldoende onbevooroordeeld binnen de ZSM-procedure?

- ☐ Zeer goed (1)
- ☐ Goed (2)
- ☐ Neutraal (3)
- ☐ Slecht (4)
- ☐ Zeer slecht (5)

11. Hoe beoordeelt u de kwaliteit van de beslissingen binnen een ZSM-procedure?

- ☐ 1 (1)
- ☐ 2 (2)
- ☐ 3 (3)
- ☐ 4 (4)
- ☐ 5 (5)
- ☐ 6 (6)
- ☐ 7 (7)
- ☐ 8 (8)
- ☐ 9 (9)
- ☐ 10 (10)

“Bedankt voor uw deelname. Als u op de volgende knop klikt worden uw antwoorden verzonden. Voor eventuele toevoegingen kunt u gebruik maken van onderstaand tekstvak.”